

C.R.E.
Kîracî kîa Bîîrî
Îbuku rîa Mwarimû



ISBN: 9966-00-232-4
Published by
BTL (E.A.)
P.O. Box 44456 Nairobi, Kenya

KÎTHOOMO KÎA
NDIINI YA GÎKÎÎRÎSTÛ
KÎRACÎ KÎA BÎÎRÎ
Îbuku rîa Mwarimû



C.R.E. Guide
in Tharaka Language

**KÎTHOOMO KÎA
NDIINI YA GÎIKÎRÎSTÛ
ÎBUKU RÎA MWARIMÛ RÎA KÎRACI
KÎA BIÎRÎ**

**Standard
2
Teacher's Book**

**CRE
in Tharaka Language**

Written by: Virginia Kaburi, Gerald Murithi, Isaiah
Rubane & Moses Kirimi K.

Compiled by: BTL Tharaka MTE staff

Edited by: Patrick Kanampiu, Joseph Mbijiwe & John Nguu

Layout assistant: Janet Sweet

First Edition, 2012
ISBN 9966-00-232-4

Published by
Bible Translation & Literacy (E.A.)
P.O. Box 44456 Nairobi, Kenya
© BTL, 2012

Funded by:
ONEBOOK 

PREFACE

This Standard 2 CRE teacher's guide is written in accordance with the Standard Two Syllabus by the Kenya Institute of Education (KIE). The Book is divided into 13 units. Each unit deals with a major topic. These 13 main topics that this book covers are: ***The Home community, Our School community, Our Environment, The Bible, Love and care of Jesus, Thankfulness, Prayer and Worship, Trust and Obedience, Helpfulness, The Pentecost, Christian Virtues, Discipleship, and Easter Festival.*** The topics are divided into sub-topics and the various topics are further sub-divided into lessons.

This book was written to help teachers in Tharaka lower primary schools in teaching CRE using Kĩĩtharaka as a medium of instruction. This is in line with the requirement of the Ministry of Education that pupils in lower primary schools learn in the language of the catchment area.

This book and others in this series are culturally relevant to Tharaka children. They are not only written in Kĩĩtharaka but they use examples familiar to Tharaka children.

This is a teacher's guide that has instructions to the teacher on how to disseminate the contents of the pupil's book to the learners.

I would like to appreciate and acknowledge the contribution by various partners in developing this book and others in the Kĩĩtharaka series. Among these are the Tharaka MTE Writers Panel, BTL Tharaka staff, Tharaka South and Tharaka North District Education Officials, our funding partners, Bible Translation & Literacy (E.A.) and our other various partners.

I most sincerely thank all those who took part and gave all manner of support in the development of this book.

God bless you all.

Onesmus Kamwara
BTL Tharaka Project Leader

KÎMENYITHIA

Îbuku rîrî rîa mwarimû rîa Ndiini rîa Kîraci kîa Bîirî rîandîkîitwe rîkîthiingatagîira sîrabasi ya Kîraci kîa Bîirî ya 'Kenya Institute of Education (KIE)'. Rîgaûkanîitue icuncî 13. Na wa kîra gîcuncî kîrî na kîthoomo gîakîo. Ithoomo bira birî îbukuuni rîrî i: ***Îtûûra rîa mûcîi wetû, Antû ba cukuru, Bira bitûthiûrûkîrîite, Bibiria, Wendo na ûmenyeeri bwa Yiesû, Kûûyûrwa i nkaatho, Kûroomba na kûgonga Ngai, Wîtîka na wathîki, Gûtethanîiria, Ntugû ya Pentekosti, Magwega ma ûkîrîstû, Úrutwa, Thigûnkû ya gûkua na kûrîûka kwa Yiesû.*** Ithoomo bibi ibigaûkanîitue biauma reeconî inyîingî.

Îbuku rîrî rîandîkirwe rîa gûteetheeria aarimû ba iraci bia mwambîirio bia cukuru cia Tharaka kûrutana bagîtûmagîra rwaria rwa Kîitharaka. Úgu i kûriingana na watho bwa rwong'î rwa Kîthoomo atî aana ba iraci bia mwambîirio babatîirue barutanwa na rwaria rûra rwaragua n'antû ba bantû agu cukuru îrî.

Îbuku rîrî na mara mangî marî mûbangooni ûyû ma Kîitharaka maandîkîitwe bûra mwana wa Tharaka aûmba kûmeerewa bwega mûno. Maandîkîitwe na rwaria rwa Kîitharaka na magîtûmagîra ngerekano cia mantû mara aana ba Tharaka bamenyanîrîtie namo.

Rîrî n'îbuku rîa mwarimû rîra rîrî na mataaro ma kûmwonia bûra aûmba kûrutana mantû mara marî îbukuuni rîa mûrutwa.

Ingûcookeria antû bara bateetheereetie kwandîka îbuku rîrî na Mabuku mara mangî ma mûbango ûyû wa Kîitharaka nkaatho inyingi mûno, nabo i bo; Gîkundi kîa aarimû kîa aandîki ba Kîitharaka; aruti ngûgî ba BTL Tharaka, anene ba kîthoomo ndeeni ya Tharaka South na Tharaka North Districts, antû bara bateethagîiria na mbia, BTL na bangî baingî.

Ingûcookeria antû bonthe bara bateetheereetie na njîra mwanya mwanya, wandikî bwa îbuku rîrî nkatho inyîingî mûno.

Ngai abûthaarime bwinthe,

Onesmus Kamwara
BTL Tharaka Project Leader

FOREWORD

For the last ten years Bible Translation and Literacy (BTL) has partnered with the Government of Kenya in implementing Mother Tongue Education (MTE) in schools among the Tharaka community.

This Standard 2 CRE teacher's book in Kĩitharaka was developed by teachers, education officials from the Tharaka programme area and BTL staff and consultants. Earlier, before the production of the books in this series, BTL worked with the community whose language was previously unwritten to develop and produce a functional and acceptable orthography (writing system).

It is my hope that this book will lay a strong foundation to enable teachers to teach Christian Religious Education. It is my desire to see that these books will become a stepping stone to the greater success and performance in the children's future learning process. The use of Mother Tongue in teaching and learning in schools has proved to enable learners to easily take their first steps in learning how to read, write and acquiring Christian values and virtues needed for their appropriate moral growth.

I believe that good quality learning is not only aimed at enabling the learners to be competent, productive and successful in their exams; but also at encouraging diversity and developing a generation of citizens who are proud of and well rooted in their cultural and traditional heritage.

I recognize and applaud the healthy partnerships that BTL has had with the Ministry of Education as represented by the Education Officials and the teachers. On behalf of BTL, I take this opportunity to thank all our partners for having tirelessly and selflessly contributed to the development, editing and production of this student book. I hope this contribution will go a long way to improve the quality of life through cultural and socio-economic development.

Rev. Peter Munguti
General Secretary,
Bible Translation and Literacy (BTL)
February, 2012

MARA MARÎ KU

GÎCUNCÎ KÎA MBERE: Îtûûra rîa mûciî wetû	1
GÎCUNCÎ KÎA BIÎRÎ: Antû ba cukuru	5
GÎCUNCÎ KÎA BITHATÛ: Bira bitûthiûrûkîrîte	12
GÎCUNCÎ KÎA BINNA: Bibiria	124
GÎCUNCÎ KÎA BITAANO: Wendo na ûmenyeeri bwa Yiesû	17
GÎCUNCÎ KÎA BITHANTHATÛ: Kûûyûrwa i nkaatho	22
GÎCUNCÎ KÎA MÛGWANJA: Kûromba na kûgonga Ngai	26
GÎCUNCÎ KÎA BINAANA: Wîtigîka na kwathîka	31
GÎCUNCÎ GÎA KEENDA: Gûteethanîria	36
GÎCUNCÎ GÎA ÎKÛMI: Ntugû ya pentekosti	40
GÎCUNCÎ GÎA ÎKÛMI NA KÎMWE: Magwega ma ûkîristû	48
GÎCUNCÎ GÎA ÎKÛMI NA BIÎRÎ: Ûrutwa	55
GÎCUNCÎ GÎA ÎKÛMI NA BITHATÛ: Thigûnkû ya gûkua na kûriûka kwa Yiesû	62

GÎCUNCÎ KÎA MBERE: Îtûûra rîa mûciî wetû

Mworooto:

Mûthiani wa gîcuncî gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta antû mwanya mwanya ba mûciî wao
- b) kûgweta ûteethio bwa antû ba mûciî kîrî wee
- c) kûgweta atûûri bake
- d) kwenda atûûri bake.

A. Antû ba mûciî

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta antû mwanya mwanya ba mûciî wao
- b) kûgweta ûteethio bwa antû ba mûciî kîrî wee
- c) gûkeneera antû ba mûciî wao.

Into bîa Kûthooma / Kûthoomithia:

- ❖ Mbica ya antû ba mûciî
- ❖ Bibiria.

Kûthooma / Kûthoomithia:

(i) Kî muntû:

Ûria arutwa bagwete antû ba mûciî wao na mariîtwa maaô mara babeetaga ta: taata, taata – mwanake, abu, baaba –mwanake, baaba mûkûrû.

(ii) Kî Bibiria:

Ririkana kûthooma **Sabuurî 127:3-5; Njuno: 23:32.**

(iii) Kwereeca:

Oneeria arutwa mbica ya mûciî.

Bereece gîtûmi gîa gwîta antû ba mûciî mariîtwa mwanya mwanya ta: Taata mwanake, abu, baaba mûkûrû, baaba mwanake, cûcûcû.

Ûntû bwa kûrûtha:

Arutwa i bamenye ûgû:

- ❖ Ngai n'we aûmbire antû bonthe ba mûciî.
- ❖ I bacookerie Ngai nkaatho n'ûntû bwa antû ba mûciî wao.

Ngûgî ya kûruta:

Arutwa bacoore mbica ya antû ba mûciî wao.

Baine rwîmbo:

***“Yiesû arî ndeni ya baaba i gîkeno kiingî × 2
ndeni ya taata, cûûcû, twana...”***

Macookio ma biûria

Îbuku rîa mûrutwa **karatati ka 1 - 2**

1. Baaba

Taata

Abu

Cûûcû.

Taata mwanake.

Îtîgîiria rîitwa rionthe kuuma kîrî arutwa rîa mûciî mûnene.

2. Taata

3. Baaba mwanake

B. Antû ba rûrîyo rwetû

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

a) kûgweta antû ba rûrîyo rwao.

b) gûkeneera antû ba rûrîyo rwao.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia

❖ Mbica ya antû ba mûciî

❖ Bibiria

Kûthooma / Kûthoomithia

(i) Kîi muntû

a) Ûria biûria nkûrûki kuuma kîrî reconi ya antû ba mûciî.

b) Ûria arutwa bagwete antû bangî ba rûrîyo rwao.

c) Arutwa bagwete bûra antû ba rûrîyo rwao babateethagia nabu.

(ii) Kîi Bibiria:

Ririkana kûthooma **1 Njoana 3:17; Ruth 1:1-22**

(iii) Kwereeca

- a) Îra arutwa atî antû ba rûrîyo rwetû ibatûteethagia na njîra mwanya mwanya ta gûtûira kanicaani.
- b) Îra arutwa rûgono rwa Naomi na Ruthu.

Ririkana

Ngai n'we aûmbire antû ba rûrîyo rwetu.

Ûntû bwa kûrûtha:

Tûcookerie Ngai nkaatho n'ûntû bwa antû ba rûrîyo rwetû.

Ngûgî ya kûruta:

Îra arutwa baine rwîmbo,

*"Yiesû arî ndeni ya baaba i gîkeno kîingî × 2
îkira taata mwanake, abu, cûûcû bakiinaga."*

Macookio ma biûria:

Îbuku rîa mûrutwa **karatati ga 3**

- 1. Naomi.
- 2. Naomi.

C. Atûûri

Mworoto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta atûûri bake.
- b) kwenda atûûri bake.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia

- ❖ mbica ya ntûûra.
- ❖ Bibiria.

Kûthooma / Kûthoomithia:

(i) Kîi muntû:

- a) 1 Îra arutwa bagwete mariîtwa ma atûûri bao.
- b) Bagwete ûteethio bûra boonaga kuuma wa atûûrî bao. Ûteethio ta bwa kûgîira mwanki kwao, kûrombana into gwîtîgana rîra kûrî na ûbatu.

(ii) Kĩ Bibiria:

Ririkana, kũthooma **Arooma 12:10; 1 Petũrũ 3:8; Maariko 12: 31; Ruka 10:27; Njuno 3:28.**

(iii) Kwereeca:

Îra arutwa i Ngai atũneenkerete atũũri beetũ. Ūgĩtũmagĩra mbica ya ntũũra, beere itũbatĩrue kwenda atũũri beetũ na gũteethanagia nabo.

Ūntũ bwa kũrũtha:

Arutwa bauge mĩgambo ĩno:

Ngai n'we aũmbire atũũri beetũ. Itũcookerie Ngai nkaatho n'ũntũ bwa atũũri betũ.

Ngũgĩ ya kũruta:

Îra arũtwa bacoore mbica ya ntũũra yao.

GÎCUNCÎ KÎA BIÎRÎ: Antû ba cukuru

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî, mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta mariîtwâ ma aarimû bake
- b) kûgweta bûra aarimû bamûrûthagîra
- c) kûgweta bûra aana babatîrue beerûthîra barî bo bongwa, barûthîra aciaari, aarimû, acoore na antû bara bangî
- d) kûgweta mantû mara arûthaga na arutwa ba cukuru yake
- e) kuuga, mantû meega mara bathoomaga cukuru
- f) gûtiîya aarimû bake
- g) gûkeneera arûtwâ ba cukuru yake, na ba cukuru ira ingî
- h) kûrûtha mantû meega mara athoomeete cukuru.

A. Aarimû

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba.

- a) kûgweta mariîtwâ ma aarimû bake
- b) kûgweta bûra aarimû bamûrûthagîra
- c) gûtiîya aarimû bake.

Into bia kûthoomithia / kûthooma

- ❖ mbica ya cukuru.
- ❖ Bibiria
- ❖ mariîtwâ ma aarimû maandîkîitwe kîratatini.

Kûthooma / Kûthoomithia:

(i) Kîi muntû:

- (a) Îra arutwa bagwete riîtwâ rîa cukuru yao na mariîtwâ ma aarimû bao.
- (b) Ûria arutwa bauge bûra aarimû babarûthagîra.

(ii) Kîi Bibiria:

Ririkana:

- a) kûthooma (njuno 16:20; 2:1-6)
- b) kûreeta mbica ya cukuru
- c) kwandîka mariîtwâ ma aarimû ba cukuru kîratatiini.

(iii) Kwereeca:

- a) Îra arutwa i Ngai aûmbire aarimû bao.
- b) Beere ibabatîrue baathîkagîra aarimû kaingo bathooma bwega.
- c) Ibatatîrue gûcookeria Ngai nkaatho n'ûntû bwa aarimû bao.

Ûntû bwa kûrûtha:

Arutwa i bauge mîgambo îno:

- (a) Ngai n'we aûmbire aarimû beetû na n'we abeete ûûme bûra barî nabu.
- (b) Ngacookeria Ngai nkaatho n'ûntû bwa aarimû bao, na beende aarimû bao.

Ngûgî ya kûruta:

Arutwa bacoore na bagemie mbica ya mwarimû wao.

Macookio ma biûria

Îbuku rîa mûrutwa **karatati ga 7**

- 1. Riîtwâ rîa mwarimû.
- 2. Kwandîka, kûthooma, gûcoora, kûthera, kwathîka,
- 3. Tûkwathîkîra.

B. Arutwa ba cukuru îmwê

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî murutwa akaûmba:

- a) kûgweta mariîtwâ ma arutwa ba cukuru yake
- b) kûgweta mantû mara arûthaga na arutwa ba cukuru yake
- c) gûkeneera arutwa ba cukuru yake na arutwa bara bangî.

Into bia kûthoomithia / kûthooma

- ❖ mbica ya arutwa ba cukuru.
- ❖ Bibiria.
- ❖ mariîtwâ ma arutwa bamwe ba cukuru.

Kûthoomithia / kûthooma

(i) Kîi muntû:

- (a) Îra arutwa bagwete mariîtwâ ma arutwa ba cukuru yao.
- (b) Ûria arutwa bagwete bûra barûthaga barî amwe na arutwa ba cukuru yao.

(ii) Kĩ Bibiria:

Ririkana:

- ❖ kũthooma **sabuurĩ 133:1**.
- ❖ kũreeta mbica ya arutwa ba cukuru.

(iii) Kwereeca:

- a) Īra arutwa i Ngai aũmbire arutwa bonthe ba cukuru.
- b) Na Ngai n'akenaga rĩra tũgũkarania bwega na arutwa bara bangĩ ba cukuru.

Ūntũ bwa kũrũtha:

Īra arutwa bacookeerie mĩgambo ĩno:

- (a) Ngai n'we aũmbire arutwa ba cukuru yetũ.
- (b) Tũcookerie Ngai nkaatho n'ũntũ bwa arutwa ba cukuru yetũ na twende arutwa ba cukuru yetũ.

Ngũgĩ ya kũruta:

Ūria arutwa baandĩke mantũ mara barũthaga barĩ amwe na arutwa ba cukuru yao.

C. Bara bangĩ

Mworooto:

Mũthiani gwa kũthoomo gĩkĩ mũrutwa akaũmba:

- a) kũgweta antũ bara bangĩ bakaraga nabo cukuru
- b) gũkeneera antũ bara bangĩ bakaraga nabo cukuru.

Into bia Kũthooma / Kũthoomithia:

- ❖ mbica ya mũcũbĩri wa cukuru arĩ mwĩrĩgani wa cukuru.
- ❖ Bibiria

Kũthooma / Kũthoomithia:

(i) Kĩ muntũ:

- (a) Īra arutwa bagwete antũ bara bangĩ bara bakaraga nabo cukuru ta: antũ ba kũtheria cukuru, karani, mũkaria wa cukuru mũrugi.
- (b) Ūria arutwa bagwete ngũgĩ mwanya mwanya ira antũ mwanya mwanya ba cukuru barutaga.

(ii) Kĩ Bibiria:

Ririkana:

- a) kũthooma **sabuurĩ 133:1**
- b) b. kũreeta mbica ya mũcũbĩri wa cukuru arĩ mwĩrĩgani.

(iii) Kwereeca:

- a) Īra arutwa kũrĩ na antũ mwanya mwanya bara beegagua barĩ cukuru na i Ngai atũnenkerete bo bonthe.
- a) Beere ibwega kũbeenda na gũkeneera ngũgĩ ira batũrutagĩra.

Ũntũ bwa kũrũtha:

- a) Ririkania arutwa atĩ karani, aciaari, kamĩtĩ, arugi, aciati, araaria ba cukuru na antũ bara bangĩ beegagua barĩ
 - a. cukuru.
- b) Beere Ngai n'akenaga rĩra tũtũũraga na ngwatanĩro na antũ bara bangĩ.

Ngũgĩ ya kũruta:

Īra arutwa baandĩke antũ bangĩ bataano bara beegagua barĩ cukuru yao.

Macookio ma biũria

Ībuku rĩa mũrutwa **karatati ga 9**

- 1: i) kũthooma
ii) gũceetha
iii) kwandĩka
iv) gũciata
v) kwina
vi) kuugia

Ītĩgĩria ngũgĩ ciothe ira irũthagwa cukuru n'arutwa.

- 2: i) karani.
ii) mũrugi
iii) mũcũbĩri wa cukuru.
iv) kamĩtĩ

Ītĩgĩria antũ bonthe bara beegagua barĩ cukuru.

D. Ngûgî cietû ta twana

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta ngûgî ira twana tûbatîrue kuruta mûciî, cukuru na kanicaani.
- b) gûkeneera kûruta ngûgî mwanya mwanya mûciî, cukuru na kanicaani.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia

Mbica ya twana tûkîruta ngûgî mwanya mwanya mûciî / cukuru / kanicaani.

Kûthooma / Kûthoomithia :

(i) Kî muntû:

Îra arutwa bagwete ngûgî ira barutaga:-

- (a) **mûciî** ta: kûruga, kûrîma gûtaa rûûyî, gûkima na ntîrî.
- (b) **Cukuru** ta: gûceengia, gûciata, kwanda mîti.
- (c) **Kanicaani** ta: kwina, kûromba, kûthooma Bibiria.

(ii) Kî Bibiria:

Ririkana:

a) kûthooma **Aebeeso: 6:1**

(b) kûreeta mbica ya twana tûkîruta ngûgî mwanya mwanya.

(ii) Kwereeca:

- a) Îra arutwa kûrî na ngûgî mwanya mwanya ira twana tûbwrîite kûruta rîra barî: mûciî, cukuru na kanicaani.
- b) Ngûgî ino cionthe i Ngai ûtûnenkerete, na itûbuîrîite tûcikeneera rîra tûgûciruta.

Ûntû bwa kûrûtha:

Menyithia arutwa mîgambo îno:

- a) kûrî na ngûgî mwanya mwanya ira ibatîrue irutwa i twana. Kwathîkîra aciaari, aarimû na atoongeeria ba kanica rîra bakûruta ngûgî ira beegwa.
- b) Ngai eendaga aana batuîka aathîki na beeyana gîtiîyo.

Ngûgî ya kûruta:

Îra aana bandîke ngûgî ira babwîrîite kûruta:

- a) mûciî
- b) cukuru
- c) kanicaani

Îtigîiria macookio mwanya mwanya kuuma kîrî twana.

Macookio ma biûria

Îbuku rîa mûrutwa **karatati ga 11**

(a) Mûciî

- 1. kûruga
- 2. kûrîma
- 3. kûrîithia

(b) Cukuru

- 1. gûciata
- 2. kûthooma
- 3. kwanda mîti

(c) Kanicaani

- 1. kûthooma Bibiria
- 2. kwina
- 3. kûromba

(Îtigîiria macookio mwanya mwanya kuuma kîrî twana)

E. Mantû meega mara mathoomagwa cukuru**Mworoto:**

Mûthiani wa kîthoomo gîkî murutwa akaûmba:

- a) kûgweta mantû meega mara mathoomagwa cukuru
- b) gûkeneera kûrûtha mantû meega mara athoomeete cukuru.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia

- ❖ kîratati kîrî na mantû meega mara mathoomagwa cukuru.
- ❖ Bibiria.

Kûthooma / Kûthoomithia

(i) Kĩĩ muntũ:

Ūria arutwa bagwete mantũ meega mara bathoomaga cukuru.

(ii) Kĩĩ Bibiria:

Ririkana:

(a) kûthooma **Njuno 21:11b**

(b) kûreeta kîratati kîandîkĩtwe mantũ meega mara mathoomagwa cukuru.

(iii) Kwereeca:

(a) Ūra arutwa mantũ meega mara mathoomagwa cukuru ūgĩtũmagĩra kîratati kîra kîandîkĩtwe mantũ mamu.

(b) Ūra arutwa itũbuĩrĩite gũkeneera na kûrũthaga mantũ meega mara tũthoomaga cukuru ta: kwathĩka, kũmenyeera into bietũ, kũromba Ngai.

Ūntũ bwa kûrũtha:

Menyithia arutwa mĩgambo ĩno:

I bwega gũteethania na gũkarania bwega na antũ bara bangĩ, kũmenyeera mĩĩrĩ yetũ, into bietũ na kũromba Ngai.

Ngũgĩ ya kũruta:

Arutwa baandĩke mantũ meega mara bathoomeete cukuru ta: kwenda cukuru, kûthooma na kwandĩka, kũmenyeera mĩĩrĩ yao... n.m.m.

Macookio ma biũria

Ībuku rĩa mũrutwa **karatati ga 13**

1. kwathĩka.
2. kũmenyeera into bietũ.
3. kũmenyeera mĩĩrĩ yetũ.
4. kũromba Ngai.
5. gũteethania.
6. kûthooma

(Ītĩgĩĩria macookio ma arutwa monthemara magĩru).

GÎCUNCÎ KÎA BITHATÛ: Bira bitûthiûrûkîrîte

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta imera, tûnyamû, nyamû na nyoni ira itûthiûrûkîrîte
- b) gûkeneera imera, tûnyamû, nyamû na nyoni, ta biûmbe bia Ngai.

A. Imera, tûnyamû, nyamû na nyoni ira itûthiûrûkîrîte

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta imera, tûnyamû, nyamû na nyoni ira itûthiûrûkîrîte
- b) gûkeneera imera, tûnyamû, nyamû na nyoni, ta biûmbe bia Ngai.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia

imera, tûnyamû, nyamû, nyoni na Bibiria.

Kûthooma / Kûthoomithia

(i) Kî muntû:

Îra arutwa bagwete imera, tûnyamû, nyamû na nyoni ira itûthiûrûkîrîte.

(ii) Kî Bibiria:

Ririkana

- a) kûthooma **Kîambîrîria 1:11-12, 20-25;**
- b) **Sabuurî 30:10**
- c) kûreeta imera, tûnyamû, nyamû na nyoni.

(iii) Kwereeca:

- (a) Onia arutwa imera, tûnyamû na nyoni mwanya mwanya.
- (b) Îra arutwa Ngai n'we aûmbire nthîgûrû na into bionthe bira birî ku.
- (c) Beere i bwega kûmenyeera into bira Ngai aûmbire.

Ûntû bwa kûrûtha:

Îra arutwa bacookeerie mîgambo îno; ûmwe, ûmwe:

imera, tûnyamû, nyamû na nyoni bionthe biaûmbirwe i Ngai na itûbuîrîrîte kûbimenyeera.

Ngûgî ya kûruta:

Ûria arutwa baandîke mariîtwa ma: imera, tûnyamû, nyamû na nyoni - ira ibathiûrûkîrîte.

Macookio ma biûria

Îbuku rîa mûrutwa **karatati ka 15**

1. Membe, macunkwa, mababaî, mbuu, nthwana, mpuru, ncûngûrîra, mîûngû ndîi
2. Rwagî.
3. Njûkî
4. Ngai
5. Mathabu

GÎCUNCÎ KÎA BINNA: Bibiria

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta mabuku mamwe ma kîrîkanîro gîkûrû na kîiyerû
- b) kwîrîgîra kûthooma Bibiria.

A. Mûbaangîre wa Bibiria

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî, mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta mabuku mamwe ma kîrîkanîro gîkûrû na kîiyerû.
- b) kwîrîgîra kûthooma Bibiria.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia:

- a) Bibiria
- b) Kîratati kîandîkîitwe mabuku ma Bibiria.

Kûthooma / Kûthoomithia:

(i) Kîi muntû

- (a) Ûria arutwa bagwete îbuku rîra rîthoomagwa kanicaani.
- (b) Beere bagwete mabuku mamwe mara mathoomagwa kuuma Bibiriani.

(ii) Kîi Bibiria:

Ririkana

a) kûthooma **2 Timotheo 3:16-17**

- b) kwandîka mabuku ma Bibiria ma kîrîkanîro gîkûrû na kîiyerû.

(iii) Kwereeca:

- a) Oneeria arutwa Bibiria na ûbeere Bibiria i kiûgo kîa Ngai.
- b) Beere Bibiria îgaanîitue icuncî biîrî Kîrîkanîro Gîkûrû na Kîrîkanîro Kîiyerû.
- c) Kîrîkanîro Gîkûrû kîrî na mabuku 39. na Kîiyerû kîrî na mabuku 27.
- d) Oneeria arutwa kîratati kîra kîrî na mabuku mamu ma Bibiria.

Ûntû bwa kûrûtha:

Kinyîiria mantû mama:

- (a) Bibiria i kiugo kîa Ngai.

- (b) Bibiria îrî na îrîikanîro biîrî. Kîrîikanîro Gîikûrû na Kîrîikanîro Kîiyerû.
- (c) Kîrîikanîro Gîikûrû kîrî na mabuku 39 mamwe maamo i ta:
Kîambîrîria ,Kuuma, Ruuthu, Maraki ...
- (d) Kîrîikanîro Kîiyerû kîrî na mabuku 27 mamwe maamo i ta:
Mathayo, Maariko, 1 Petûrû ...
- (e) I bwega Ngai n'ûntû bwa gûtwaa Bibiria.

Ngûgî ya kûruta

- (i) Îra arutwa baine rwîmbo rwa mabuku ma Bibiria.
- (ii) Kîambîrîria, Kuuma Araawi, Gûtara, Maathana...
Mathayo, Maariko, Ruka, Njoana...

Macookio ma biûria

Îbuku rîa mûrutwa **karatati ka 17**.

1. Mathayo, Ruka, Maariko, Njoana, Ngûgî cia Atumwa. (Îtîgîria mabuku monthe ma Kîrîikanîro Kîiyerû)
2. Biîrî.
3. 66.
4. - kûmenya Ngai
- kûmenya wendo bwa Ngai.

Itîgîria îcookio rîra rîkûringana na gîtûmi gîa kûthooma Bibiria.

5. Mbica ya Bibiria îringemie.

B. Ûbatu bwa kûthooma Bibiria:

Mworooto:-

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûthooma Bibiria
- b) Kûgweta itûmi mwanya mwanya bia kûthooma Bibiria
- c) Kwenda kûthooma Bibiria.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia:

Bibiria.

Kûthooma / Kûthoomithia

(i) Kîi muntû:

Ûria arutwa bagwete itûmi bia kûthooma Bibiria.

(ii) Kĩ Bibiria:

Ririkana kũthooma **Aibirania 4:12, Arooma 15:4**

(iii) Kwereeca:

- a)Îra arutwa Bibiria i kiugo kĩa Ngai.
- b)Bibiria îtweeyaga wîrîgĩro bwa mûtûûrîre wetû.
- c)Itûbuîrîite kũthoomaga Bibirîa ntugû cionthe.

Ûntû bwa kûrûtha:

Arutwa bauge mîgambo îno ûmwe ûmwe:

- (a) Nkathoomaga Bibiria ntugû cionthe.
- (b) Ibwega Ngai n'ûntû bwa Bibiria.

Ngûgî ya kûruta:

Îra arutwa bauge itûmi mwanya mwanya bia kũthooma Bibiria.

GÎCUNCÎ KÎA BITAANO: Wendo na ûmenyeeri bwa Yiesû

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kuuga bûra akûûngwagîira ntugû ya gûciarwa wake
- b) Kuuga rûgono rwa gûciarwa kwa Yîesû
- c) Kûgweta bûra ntugû ya gûciarwa kwa Yiesû Kîrîstû
îkûûngwagîirwa ntugû ino tûrî
- d) Gûkeneera ntugû ya gûciarwa kwa Yîesû ta kîewa kuuma kîrî
Ngai.

A. Gûkûngwîra gûciarwa wetû

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kuuga bûra akûûngwagîira ntugû ya gûciarwa wake
- b) gûkeneera ntugû ya gûciarwa wake.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia

- a) rwîmbo rwa gûciarwa rwandîkîitwe kîratatini.
- b) mbica ya twana tûgîkûûngwîira ntugû ya gûciarwa.

Kûthooma / Kûthoomithia

(i) Kîi muntû:

- (a) Ûria arutwa bauge bûra bakûûngwagîira ntugû ya gûciarwa kwao.
- (b) Baurie bauge bara baayaga kûbagwatia gûkûûngwîira ntugû ya gûciarwa kwao na biewa bira baneenkagîrwa n'acoore bao.

(ii) Kwereeca:

- a) Îra arutwa wa muntû arî na ntugû yake îra aaciaarirwe.
- b) Kûrî bo baciaragwa ntugû îmwe na bara bangî.
- c) Ntugû îno yîiyaga rîmwe kwa mwanka.
- d) Wa muntû n'abuîrîite gûkûûngwîira ntugû yake ya gûciarwa. Na nwa wîgue bûrî bwega mûno gwîta acoore bûgakûûngwîira bûrî amwe nabo.

Ūntŭ bwa kŭrŭtha:

Arutwa bauge mŭgambo ŭno:

- a. Ntugŭ ya gŭciarwa i ntugŭ ŭmwe tu kwa mwanka.
- b. Ibwega gwŭta acoore batŭgwatŭa gŭkŭŭngwŭira ntugŭ ya gŭciarwa wakwa.
- c. Ibwega gŭcookeria Ngai nkaatho n'ŭntŭ bwa ntugŭ ŭra ndaciaarirwe.

Ngŭgŭ ya kŭruta:

ŭra arutwa baine rwŭmbo rwa gŭkŭŭngwŭira ntugŭ ya gŭciarwa.

Macookio ma biŭria

ŭbuku rŭa mŭrutwa **karatati ga 18**.

1. Wa mŭrutwa agwete ntugŭ yake ya gŭciarwa.
2. Wa mŭrutwa auge bŭra arŭthaga ntugŭ yake ya gŭciarwa ta; kŭrŭa, kwina, gŭkena, kŭruga
3. Wa mŭrutwa auge arŭ na ŭkŭrŭ bŭgana ata.

B. Gŭciarwa kwa Yiesŭ

Mworoto:

Mŭthiani wa kŭthoomo gŭkŭ mŭrutwa akaŭmba:

- a) kuuga rŭgono rwa gŭciarwa kwa Yiesŭ
- b) kŭgweta bŭra ntugŭ ya gŭciarwa kwa Yiesŭ Kŭrŭstŭ ŭkenagŭirwa
- c) gŭkeneera ntugŭ ya gŭciarwa kwa Yiesŭ ta kŭewa kuuma kŭrŭ Ngai.

Into bia kŭthoomithia / kŭthooma:

- a) mbica ya gŭciarwa kwa Yiesŭ.
- b) Bibiria

Kŭthooma / Kŭthoomithia:

(i) Kŭ muntŭ:

- (a) ŭria arutwa kana baroona kaana kaniini gaaciarwa rŭogwa.
- (b) Baŭrie ara kaana gaka gaaciarŭrwe.

(ii) Kŭ Bibiria:

Ririkana:

- a) kŭthooma **ruka 2:1-10; isaaya 9:6-7**.
- (b) kŭreeta mbica ya Yiesŭ.

(ii) Kwereeca:

- (a) Îra arutwa Yiesû aaciaarirwe ta twana tûra tûungî.
- (b) Gûciarwa kwa Yiesû i kwaroreetue i Kîroria Isaaya.
- (c) Yiesû aaciarîrwe Bethireemu.
- (d) Gina wa Yiesû eetagwa Mariamu na îthe eetagwa Njosebu.
- (e) Yiesû agûciarwa aamaamirue rûkongoroni rwa ng'ombe.

Ûntû bwa kûrûtha:

- a) Gûcookeria Ngai nkaatho n'ûntû bwa Yiesû.
- b) Gûkûungwîra gûciarwa kwa Yiesû.

Ngûgî ya kûruta:

- (a) Îra arutwa baine rwîmbo rwa gûciarwa kwa Yiesû ta.
"Wara î Yiesû aaciarîrwe."

Macookio ma biûria

Îbuku rîa mûrutwa **karatati ka 19**

- 1. Bethireemu
- 2. Isaaya.
- 3. Rûkongorooni
- 4. Mariamu
- 5. Njosebu

C. Ageni bara baayire kwona Yiesû Kîrîstû

Mworooto:-

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba.

- a) kûgweta ageni bara baayire kwona Yiesû
- b) kûgweta biewa bira ageni baareeteere Yiesû
- c) gûkeneera gûciarwa kwa Yiesû.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia:

- (i) Mbica ya Yiesû arî kagenke.
- (ii) Bibiria.

Kûthooma / Kûthoomithia:

(i) Kîi muntû:

Ûria arutwa bagwete into bira bairagîra kaana gaaciarwa.

(ii) Kĩ Bibiria:

Ririkana:

a) kũthooma **Mathayo 2:1-12.**

b) Kũreeta mbica ya Yiesũ arĩ kagenke.

(iii) Kwereeca:

(i) Īra arutwa gũciarwa kwa Yiesũ kwabangĩĩtwe i Ngai.

(ii) Antũ bathatũ baũme kuuma uumĩĩrooni bwa riũa ibaayire kũmũgoonga agũciarwa; baatongoreereetue i nthata. Bagũkinya ara kagenke kaarĩ, ibaakanenkeere biewa na bakagoonga.

Ūntũ bwa kũrũtha:

Ibwega gũcookeria Ngai nkaatho n'ũntũ bwa Yiesũ.

Ngũgĩ ya kũruta:

(a) Ūria arutwa baine rwĩmbo rwa antũ bara bariũngĩĩte Yiesũ agũciarwa.

***"Wara ii Yiesũ aciarĩĩrwe × 2
na maromba maingĩ, batongoreereetue i nthata,
arĩĩthi i bwathi kũ? Twathi kwona mwonokia."***

(b) Ira arutwa bacoore na bagemie akũrũ bathatũ bathĩĩte kwona Yiesũ.

Macookio ma biũria

Ībuku ria mũrutwa **karatati ga 21**

1. Nthata.

2. Uumĩĩro bwa riũa, ūrĩo

3. 3

D. Bũra gũciarwa kwa Yiesũ Kĩrĩstũ gũkũũngwagĩĩrwa ntugũũni ino

Mworooto:

Mũthiani wa kĩthoomo gĩkĩ mũrutwa akaũmba:

a) kũgweta bũra ntugũ ya gũciarwa kwa Yiesũ yĩĩtagwa

b) kũgweta tariki ira gũciarwa kwa yiesũ gũkũũngwagĩĩrwa kĩa mwanka.

c) gũcookeria Ngai nkaatho n'ũntũ bwa Yiesũ Kĩrĩstũ.

Into bia kûthoomithia / kûthooma

- a) Bibiria
- b) Mbica cia gûkûûngwîra gûcairwa kwa Yiesû îbukuuni rîa mûrutwa **karatati ka 22**

Kûthooma / Kûthoomithia:

(i) Kîi muntû:

- (a) Ûria arutwa bagwete bûra ntugû ya gûciarwa kwa Yiesû yîitagwa.
- (b) Baûrie bauge bûra ntugû îno îkûûngwagîrwa.
- (c) Baûrie bauge bûra barûthaga ntugû îno ya gûciarwa kwa Yiesû.

(ii) Kîi Bibiria

Ririkana:

- a) kûthooma **Mathayo 2:1-12**
- b) kwîra arutwa bacûûbe mbica îbukuuni rîao **karatati ka 22**.

(iii) Kwereeca:

- a) Îra arutwa ntugû ya gûciarwa kwa Yiesû yîitagwa kîricimaci.
- b) Beere ntugû îno îkûûngwagîrwa tarîki 25 mweri wa îkûmi na îirî wa kîra mwanka. Eetîgîri baingî i bathiyaga makanicaani gûkûûngwîra na kûririkana ntugû ya gûciarwa kwa Yiesû.
- c) Ntugû îno antû bamîkenagîra na njîra ya kwina, kûruga irio biega a mantû mangî maingî.

Ûntû bwa kûrûtha:

Arutwa bauge ûgû:

Nkaaririkanaga na nkûûngwîre ntugû ya gûciarwa kwa Yiesû Kîrîstû.

Ngûgî ya kûruta:

Ûria arutwa baandîke mantû mathatû mara barûthaga ntugû ya gûciarwa kwa Yiesû.

Macookio ma biûria

Îbuku ria mûrutwa **karatati ka 22**

1. 25
2. Biegwa
3. Tûkenaga
4. Mûrutwa aandîke ntugû ya gûciarwa wake.

GÎCUNCÎ KÎA BITHANTHATÛ: Kûûyûrwa i nkaatho

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta nîira ira acookagia nkaatho nacio mûciî cukuru na ntûûrani
- b) gûcookia nkaatho magiita monthe.

A. Gûcookia nkaatho mûciî

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta nîira ira acookagia nacio nkaatho mûciî.
- b) gûcookia nkaatho magiita monthe.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia:

- a) Bibiria
- b) Mbica ya twana tûgîcookeria aciaari nkaatho.

Kûthooma / Kûthoomithia

(i) Kîi muntû:

- a) Ûria arutwa bauge i mbi îtûmaga bacookia nkaatho.
- b) Îra arutwa bagwete nîira mwanya mwanya cia gûcookia nkaatho mîciîni yao.

(ii) Kîi Bibiria

Ririkana:

- a) kûthooma: **Ruka 17:11-19; Aebeeso 5:20; 1 Athesaronike 5:18; 2 Akorintho 9:7; Sabuurî 8:1-9; Apiripi 1:3-5.**
- b) kûreeta mbica ya twana tûgîcookeria aciaari nkaatho.

(iii) Kwereeca:

- (a) Îra arutwa antû ba mûciî ibatûteethagia na nîira mwanya mwanya ta: gûtwaa irio, nguo, gûtûthoomithia, gûtûmenyeera na gûtwaa biewa.
- (b) Kwogu itûbuîrîite gûcookagîria aciaari beetû na atûûri beetû nkaatho na nîira ya: kûthooma bwega, kûbateetheeria na ngûgî mûciî, kûbaathîkîra, na kûbarombagîra Ngai kaingo bakena.

Ũntũ bwa kũrũtha:

Ibwega gũcookeria aciaari na atũũri nkaatho.

Ngũgĩ ya kũruta:

(i) Īra arutwa bauge ĩromba rĩrĩ:

“Ingũgũcookeria nkaatho Ngai n’ũntũ bwa into bira birĩ wetũ mũcĩ amwe na ntũũra yetũ. Nteethia kũbimenyeera Mwathani. Aameni.”

B. Gũcookia nkaatho cukuru

Mworoto:

Mũthiani wa kũthoomo gĩkĩ, mũrutwa akaũmba:

- a) kũgweta njĩra ira acookagia nacio nkaatho cukuru
- b) gũcookia nkaatho magiita monthe.

Into bia Kũthooma / Kũthoomithia

- a) Bibiria.
- b) Mbica ya kaana gagĩcookeria mwarimũ nkaatho.

Kũthoomithia / kũthooma

(i) Kĩ muntũ:

- a) Ũria arutwa bauge i mbi ĩtũmaga bacookia nkaatho cukuru.
- b) Īra arutwa bagwete njĩra mwanya mwanya cia gũcookia nkaatho cukuru.

(ii) Kĩ Bibiria:

- a) Ririkana kũthooma: **Aebeeso 5:20; Sabuurĩ 8:1-9.**
- b) Kũreeta mbica ya mũrutwa gagĩcookeria mwarimũ nkaatho.

(iii) Kwereeca:

- (a) Īra arutwa kũrĩ na into biingĩ mũno ndeni ya cukuru yetũ biega ta: Aarimũ bara batũthoomithagia, arutwa bara tũthoomaga nabo, aruti ngũgĩ ba cukuru, na bara bangĩ baingĩ.
- (b) Beere cukuru, kũrĩ na mabuku ma kũthooma, na iraci biega bia kũthoomera.
- (c) I bwega gũcookeria Ngai nkaatho n’ũntũ bwa cukuru yetũ.

Ũntũ bwa kũrũtha:

Ngaacookagĩria Ngai nkaatho n'ũntũ bwa cukuru yetũ na n'ũntũ bwa into biingi mũno biega bira biri cukuru yetũ.

Ngũgĩ ya kũruta:

Îra arutwa baine karwĩimbo ga gũcookia nkaatho n'untũ bwa cukuru yao.

C. Gũcookia nkaatho ntũũraani

Mworoto:

Mũthiani wa kũthoomo gĩkĩ, mũrutwa akaũmba:

- a) kũgweta njĩra ira acookagia na cio nkaatho cukuru
- b) gũcookia nkaatho magiita monthe.

Into bia Kũthooma / Kũthoomithia:

- a) Bibiria.
- b) Mbica ya ntũũra.

Kũthooma / Kũthoomithia:

(i) Kĩ muntũ:

- (a) Ũria arutwa bauge i mbi itũmaga bacookia nkaatho ntũũrani yao.
- (b) Îra arutwa bagwete njĩra mwanya mwanya cia gũcookia nkaatho ntũũrani yao.

(ii) Kĩ Bibiria:

Ririkana kũthooma **Ruka 17:11-19; Aebeeso 5:20; 1 Athesaronike 5:18; 2 Akoritho 9:7; Sabuurĩ 8:1-9.**

(iii) Kwereeca:

Îra arutwa kũrĩ na njĩra mwanya mwanya cia gũcookia nkaatho ntũũrani ta:

- a) kũbarombera Ngai
- b) kũbateetheeria kũruta ngũgĩ
- c) gũteethia bara bakũrũ, aayie na nkĩa..
- d) ĩgiita rĩa nyambura

Îra arutwa muntũ aarũthĩrwa bwega n'abuĩrĩte gũcookia nkaatho, na Ngai n'akenaga igũcookia nkaatho

Úntú bwa kúrútha

- ❖ Ngaacookagia nkaatho kîrî antú, ba ntúúra rîra baarútha bwega.
- ❖ Nkagwatanîra na antú ba ntúúra îgiita rîa nyambura na magiita mara mangî monthe.
- ❖ Ngacookeria Ngai nkaatho n'úntú bwa antú ba ntúúra yakwa.

Ngúgî ya kúruta

Úria arutwa baandîke njîra mwanya mwanya cia gúcookia nkaatho n'úntú bwa ntúúra yao.

GÎCUNCÎ KÎA MÛGWANJA: Kûromba na kûgonga Ngai

Mworoto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta nîira mwanja mwanja cia gûkaatha Ngai
- b) kuuga îromba n'ûntû bwa moobatu make
- c) kûgweta bûra aromabagîra nthîgûrû yake
- d) kwenda kûromba, kwîrombera na kûrombera nthîgûrû
- e) gûcookeria Ngai nkaatho n'ûntû bwa nthîgûrû yake
- f) gûkena rîra agûkûmia Ngai.

A. Nîira mwanja mwanja cia kûgonga Ngai

Mworoto

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta nîira mwanja mwanja cia kûgonga Ngai
- b) gûcookeria Ngai nkaatho.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia

- a) Bibiria
- b) Kîratati kîandîkîitwe îromba rîa nkaatho.

Kûthooma / Kûthoomithia

(i) Kî muntû

Ûria arutwa bauge nîira mwanja mwanja ira bagongaga Ngai na cio.

(ii) Kî Bibiria

Ririkana kûthooma **Sabuurî 92:117; 1 Samweri 6:1-5**

(iii) Kwereeca:

- a) Ira arutwa, kûrî na nîira mwanja mwanja cia kûgonga Ngai ta: kûmwinîra, kûmûgonga, na kûmûkumithia. Kaîrî beere Ndaundi mûtûmîkîri wa Ngai n'aakûmithirie Ngai na rwîmbo.
- b) Itûbuîrîite kûrombaga na kûgongaga Ngai îgîita rîonthe n'ûntû bwa bûra atûrûthagîra mantû meega.

Ūntŭ bwa kŭrŭtha:

Arutwa bauge mŭgambo ũno:

- ❖ Nkagongaga Ngai na nŭira ya rwŭmbo.
- ❖ Niŭ nkainagŭira Ngai nkŭgoyagia.

Ngŭgŭ ya kŭruta:

Ūria arutwa baine rwŭmbo rŭra ruugaga,

***“Ndaundi ainŭre Ngai nguo ciake ciogoka × 2
wana niŭ i nkŭmwinŭira nguo ciakwa ciogoke × 2.”***

Macookio ma biŭria

Ūbuku rŭa mŭrutwa **karatati ka 28**

1. nguo.
2. kwina, kŭromba na kŭmŭkumithia.
3. Ngai.

B. Kŭromba Ngai

Mworooto:

Mŭthiani wa kŭthoomo gŭkŭ mŭrutwa akaŭmba:

- a) kuuga ŭromba n’ŭntŭ bwa moobatu make
- b) gŭcookeria Ngai nkaatho.

Into bia Kŭthooma / Kŭthoomithia:

- a) Bibiria.
- b) Ūromba rŭa “Baaba Wetŭ” rŭandŭkŭitwe kŭratatini.

Kŭthooma / Kŭthoomithia

(i) Kŭ muntŭ

Ūra arutwa bagwete moobatu mwanya mwanya mara matŭmaga baromba.

(ii) Kŭ Bibiria

Ririkana:

- a) kŭthooma **Maariko 1:11-24; Mathayo 6:7-13; Aebeeso 1:15-19.**
- (b) Ririkana kŭreeta kŭratati kŭandŭkkŭitwe ŭromba rŭa **“Baaba Wetŭ.”**

(iii) Kwereeca

- a) Ūra arutwa kŭromba i nŭira ya kwaranŭria na Ngai.

- b) Twaranagîria na Ngai tûkîmûcookeria nkaatho na kûmwîra moobatu metû.
- c) Ngai n'eeagagua na agacookia maromba meetû.
- d) Yiesû n'aarutanire arutwa bake îromba rîa Mwathani.

Ûntû bwa kûrûtha

Arutwa bauge mîgambo îno:

- a) Mbaranagîria na Ngai na njîra ya maromba.
- b) Nkaarombagîria thîina ciakwa.

Ngûgî ya kûruta

Îra arutwa bathoome îromba rîrî rîrî kîratatini baandîke na beerutane.

Macookio ma biûria

Îbuku rîa mûrutwa **karatati ka 30**

- 1. Ngai.
- 2. maromba.
- 3. Yiesû.
- 4. Ngai.

C. Kwîrombera

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî, mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta itûmi mwanya mwanya bia kwîrombera
- b) gûkeneera kwîrombera.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia:

- (a) Bibiria
- (b) mbica ya muntû akîrombera

Kûthooma / Kûthoomithia

(i) Kî muntû:

- a) Ûria arutwa bagwete weega bwa kwîrombera bongwa.
- b) Ûria arutwa bagwete itûmi mwanya mwanya bia kwîrombera ta: kûrekerwa meeyia, kûrigîrûa moothûûku na kwaiga ngwatanîro yetû na Ngai.

(ii) Kĩ Bibiria:

- a) Ririkana kũthooma **Ruka 22:41; Apiripi 4:6.**
- b) Ririkana kũreeta mbica ya muntũ akĩĩrombera.

(iii) Kwereeca:

Menyithia arutwa rĩra tũrĩ na moobatu tũbatĩĩrue twĩra Ngai N'we n'atũthikagĩĩria na agatuingĩria mo. Ngai n'we aatũũmbire na agatũneenkeru bira tũkwenda twamũromba na wĩtĩgio. Wĩre arutwa ibwega muntũ kwĩrombera wengwa ĩgiita rĩonthe.

Ũntũ bwa kũrũtha:

- a) Nkaarombaga Ngai n'ũntũ bwa moobatu maakwa.
- b) Nkaaromba Ngai aampe wĩtĩgio rĩra nkũmũromba.
- c) Ngakeneera kwĩrombera Ngai ningwa.

Ngũgĩ ya kũruta:

Arutwa bacoore mbica ya muntũ akĩĩrombera.

Macookio ma biũria

Ībuku rĩa mũrutwa **karatati ka 32**

- 1. Rũkĩĩrĩ, thaathiita, ũgoro.
- 2. Meeyia.
- 3. Inya.
- 4. Yiesũ.
- 5. kũromba.

D. Kũrombera nthĩ yetũ:

Mworoto:

Mũthiani wa kĩthoomo gĩkĩ mũrutwa akaũmba:

- a) kũgweta rĩitwa rĩa nthĩgũrũ yake
- b) kũgweta atongoria ba nthĩ yake na kũbarombera
- c) gũcookeria Ngai nkaatho n'ũntũ bwa nthĩgũrũ yake.

Into bia Kũthooma / Kũthoomithia

- (a) Bibiria.
- (b) rwĩmbo rwa nthĩ yetũ ya Kenya rwandĩkĩtwe kĩratatini.

Kûthooma / Kûthoomithia

(i) Kĩĩ muntû

- a) Êria arutwa bagwete riĩtwa rĩa nthĩ yao.
- b) Êria arutwa bagwete atongoria ba nthĩ yao ta: Munene wa nthĩgûrû, P.C., D.C., Cibû, Cabu-Cibû na atongoria ba makanica, makambuni na macukuru.

(ii) Kĩĩ Bibiria

- (a) Ririkana kûthooma **Sabuurĩ 18:14-18**
- (b) Ririkana kûreeta rwĩmbo rwa nthĩgûrû ya Kenya rûrĩ kĩratatini.

(iii) Kwereeca

- a) Menyithia arutwa i Ngai atũnenkerete nthĩgûrû yetû ya Kenya.
- b) Êra arutwa Ngai n'eedaga twenda nthĩgûrû yetû ta bûra atwendeete.
- c) Bamenyithie rĩra tũkũromba ibwega kũrombera nthĩ yetû na atongoria betû.

Êntû bwa kûrũtha

- (a) Nkaarombera nthĩgûrû yakwa iĩgue iĩrĩ na thiĩrĩ, wendo na ngwatanĩro.
- (b) Nkaarombera atongoria na anene ba nthĩgûrû yakwa.
- (c) Ngacookeria Ngai nkaatho n'Êntû bwa nthĩgûrû yakwa.

Ngũgĩ ya kûruta

Arutwa baine na baandĩke rwĩmbo rwa nthĩgûrû yetû.

Macookio ma biũria

Êbuku ria mũrutwa **karatati ka 34.**

1. Ngai
2. bithatû
3. Ncumatatû, Ncumaa
4. Wendo, ngwatanĩro

GÎCUNCÎ KÎA BINAANA: Wîtîgîka na kwathîka

Mworooto

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta itûmi bia wîtîgia aciaari bake
- b) kûgweta njîra ira Ngai atwîgagîrûa kîao na cio
- c) kûgweta njîra ira aûmba gûkenia na cio aciaari bake
- d) wîtîgia na kwathîkîra aciaari bake
- e) kwenda kûgwîria Ngai.

A. Wîtîgîka mûciî

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî, mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta gîtûmi gîa wîtîgîka mûciî
- b) kwenda kûgwîria Ngai.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia

(i) Bibiria

(ii) Mbica cia twana tûgîteethia aciaari bao icooreetwe kîratatini.

Kûthooma / Kûthoomithia

(i) Kî muntû

- (a) Îra arutwa bauge itûmi bia wîtîgîka mûciî
- (b) Baûrie bauge bûra aciaari bao babateethagia.

(ii) Kî Bibiria

(i) Ririkana kûthooma **Mathayo 21:28-31a**.

(ii) Kûreta mbica cia twana tûgîteethia aciaari bao icooreetwe kîratatini.

(iii) Kwereeca

- a) Îra arutwa itûbuîrîite twîgua tûrî eetîgua na aathîkî kîrî Ngai, cukuru na aciaari.
- b) Beere aciaari i kîewa kuuma kîrî Ngai na ibatûrûthagîra mantû meega ta:
- c) Gûtûmenyeera, gûtûnenkera irio, gûtweenda, gûtûgûrîra nguo, gûtûkaria, gûtûkaria, gûtûrutana nthoni imbega na njîra cia kûmenya Ngai.
- d) Ngai n'akenaga rîra tûgwîtîgia aciaari betû.

e) I bwega tûrombagîre aciaari beetû rîonthe.

Ûntû bwa kûrûtha

(a) Nkaarombagîra aciaari baakwa rîonthe.

(b) Nkaathîkagîra aciaari baakwa.

Ngûgî ya kûruta

Ûria arutwa baandîke îromba rîa gûcookeria Ngai nkaatho.

Macookio ma biûria

Îbuku ria mûrutwa **karatati ka 36**

1. Kaingo batwenda, batûmenyeera (itîgîria macookio kûûma kîrî aana).
2. Îromba rîa gûcookeria Ngai nkaatho n'ûntû bwa aciaari bao.

B. Wîtigia Ngai

Mworoto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta njîra ira Ngai amwîgagîrûa kîao na cio
- b) wîtigia na kwathîkîra Ngai.

Into bia kûthoomithia / kûthooma

(a) Bibiria.

(b) Îromba rîa wîtigia Ngai

Kûthooma / Kûthoomithia

(i) Kî muntû

Îra arutwa bagwete njîra ira Ngai abeegagîrûa kîao nacio.

(ii) Kî Bibiria

a) Ririkana kûthooma **1 Samweri 1:9-11, 20, 27; 28:2-11; Mathayo 6:1-2.**

b) Kwandîka îromba rîa gwîtigia Ngai.

(iii) Kwereeca

- a) Îra arutwa Ngai n'amenyagîra into bira aaûmbire na njîra ya kûbiaa irio na rûûyî.
- b) Tûtikaamake kinya twona thîina. Mûrîmi n'eetîgagia Ngai n'we aurithagia mbura.

- c) Ngai n'we eeyanaga irio.
- d) Kwogu tûtikaamake kinya kwarega kuura. Ngai n'aiyî kîra tûkaarîa.
- e) Beere kaîrî Anna n'eetîgîtie Ngai akamwaa kaana ga kaîyî akûmûromba na Ngai n'aamûcookeerie maromba amwaa Samweri.
- f) Kwogu Ngai n'eegagua maromba meetû.

Ûntû bwa kûrûtha

Ingwîtigia Ngai n'ûntû n'we aambûmbire na n'eegagua maromba maakwa.

Ngûgî ya kûruta

Îra arutwa baandîke îromba rîa wîtigia Ngai.

Macookio ma biûria

Îbuku rîa mûrutwa **karatati ka 37**

- 1. Kaîyî
- 2. Samweri
- 3. Arutwa bauge îromba kuuma îbukuuni rîao karatati ka 37.

C. Kwathîka mûciî

Mworooto

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- (a) kûgweta njîra ira aathîkagîra na cio aciaari bake
- (b) wîtigia na kwathîkîra aciaari bake.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia

- ❖ Bibiria
- ❖ mbica ya aana bagîteetheeria aciaari ngûgî mûciî.

Kûthooma / Kûthoomithia

(i) Kîi muntû

- a) Ûria arutwa bagwete njîra mwanya mwanya cia kwathîkîra aciaari bao mûciî.
- b) Baûrie bagwete gîtûmi gîa kwathîkîra aciaari bao.

(ii) Kĩbibiria

(a) Ririkana kũthooma **Aebeeso 6:1, 2**

(b) Kũreeta mbica ya twana tũgĩteetheeria aciaari bao kũruta ngũgĩ.

(iii) Kwereeca

- a) Īra arutwa Ngai n'atweete watho bwa kwathĩkagĩra aciaari betũ rĩonthe.
- b) Tũtibatĩrue tũkararagia kana tũtogota twa tũmwa n'aaciaari betũ.
- c) Tũbuĩrĩte kwathĩkĩra aciaari beetũ na njĩra ya kũbateetheeria ngũgĩ cia mũciĩ ta, gũketha, kũthia, gũtaa rũũyĩ, kũrĩthia kuuna nkũ. ...
- d) Īra arutwa, kwathĩkĩra aciaari i rĩo yathana rĩa mbere rĩa rĩrĩ na wĩrane bwa Ngai.
- e) Ngai n'akenaga rĩa twathĩkĩra aciaari.

Ūntũ bwa kũrũtha

- a) Nkaathĩkĩra aciaari baakwa.
- b) Nkaaromba Ngai aanteethie kwathĩka.
- c) Ngacookeria Ngai nkaatho n'ũntũ bwa aciaari baakwa.

Ngũgĩ ya kũruta

Īra arutwa baandĩke na baririkane mũcitaarĩ ĩbuku rĩa **Aebeeso 6:19**.

"Aana athĩkagĩrani aciaari beenu ndeni ya mwathani ũgu ibu kwagĩrĩte."

D. Kwathĩkĩra Ngai

Mworoto:

Mũthiani wa kĩthoomo gĩkĩ mũrutwa akaũmba:

- a) kũgweta njĩra mwanya mwanya cia kwathĩkĩra Ngai.
- b) kwenda gũkenia Ngai.

Into bia Kũthooma / Kũthoomithia

- ❖ Bibiria

Kûthooma / Kûthoomithia:

(i) Kĩ muntû

Ûria arutwa bauge njĩra ira baathĩkagĩra na cio Ngai. Njĩra ta: Kwathĩkĩra aarimû, kûthi kanisani.

(ii) Kĩ Bibiria

Ririkana kûthooma **Sabuurĩ 112:1; Kĩambĩrĩria 12:1-9.**

(iii) Kwereeca

- a) Īra arutwa itũbuĩrĩte kwathĩkĩra aciaari beetũ na njĩra ĩra yaagĩrĩte.
- b) Rĩra twathĩkagĩra aciaari beetũ Ngai n'atũthaarimaga;
- c) Ngai n'aathaarimire Īburaĩmu n'ũntũ bwa kũmwathĩkĩra na n'aakenire n'we.
- d) Ngai n'akenaga rĩra tũkũmwathĩkĩra.

Ûntũ bwa kũrũtha

(i) Nkaromba Ngai aanteethie kwathĩka.

(ii) Nkathĩkĩra Ngai.

Ngũgĩ ya kũruta

(i) Īra arutwa baine rwĩmbo rũrũ:

"Wĩtĩgie gũtirĩ njĩra ĩngĩ ya kũũya kĩrĩ Ngai tatiga wĩtĩgĩrie."

(ii) Bagwete na bauge **Sabuurĩ 112:1.**

(iii) Gĩkeno i kĩrĩ muntũ ũra atĩya Ngai. Ûra eegagua arĩ na gĩkeno n'ũntũ bwa kwathĩkĩra mawaatho ma Ngai.

Macookio ma biũria

Ībuku ria mũrutwa **karatati ka 38**

1. Kwathĩkĩra Ngai.

GÎCUNCÎ GÎA KEENDA: Gûteethanîria

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaumba:

- a) kuuga rûgono rwa Yiesû Kîrîstû mûranûni wa kana
- b) kûgweta nîira cia gûteethia bara barî na thîina
- c) kwîrîrîria gûteethia bara bangî.

A. Ûteethio bwa Yiesû mûranûni taûni ya Kana

Mworooto:

Mûthiani gwa kîthoomo gîkî mûrutwa akaumba:

- a) kuuga rûgono rwa Yiesû Kîrîstû wikiini bwa kana
- b) kwîrîrîria gûteethia bara bangî.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia

- (i) Bibiria.
- (ii) Mbica ya antû barî mûranûni.

Kûthooma / Kûthoomithia:

(i) Kîi muntû

- (a) Ûria arutwa bauge waya kwîgua barathi mûranûni.
- (b) Baûrie bauge i mbi baarîre mûranûni ûyu.

(ii) Kîi Bibiria

- a) Ririkana kûthooma **Njoana 2:1-11**.
- b) Kûreeta mbica ya antû barî mûranûni.

(iii) Kwereeca

- a) Îra arutwa Yiesû na gina ibaathiire mûranûni taûni yeetagwa Kana, nthîgûrû ya Gariiri. Kîatho kîrî gatîgatî, ndibei yaathira, Yiesû akûmenya ûgu, aagarûra rûûyî rwatuîka ndibei îrî mûrîo mûno.
- b) Yiesû n'aarî kîaao mûno na intûma aateethiirie antû.
- c) Kwogu itûbuîrîte gûteethagia bara bangî rîra barî na ûbatu kana thîina.

Ûntû bwa kûrûtha

Ngaateethagia bara bangî rîra barî na ûbatu kana thîina.

Macookio ma biûria

Îbuku rîa mûrutwa **karatati ka 40**

1. rûûyî
2. kana

B. Gûteethia bara barî na moobatu

Mworooto

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta njîra cia gûteethia bara barî na moobatu
- b) kûgweta moobatu mwanya mwanya
- c) kwenda gûteethia bara barî na moobatu.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia

- ❖ Bibiria.
- ❖ Mbica ya muntû atakwoona agweetwe mûtî i kaana.

Kûthooma / Kûthoomithia

(i) Kîñ muntû

(i) Ûria arutwa bagwete moobatu mwanya mwanya mara antû beegagua barî namo.

(ii) Baûrie bagwete njîra mwanya mwanya cia gûteethia bara barî na moobatu.

(ii) Kîñ Bibiria

Ririkana:

(i) Kûthooma **Maariko 1:29-31; 7:31-35; Ruka 5:17-20; Njoana 5:1-10, 14-18**

(ii) Kûreeta mbica ya muntû amaami arî mwayie.

Kwereeca

- a) Îra arutwa rûgono rwa Njerû îbukuuni rîa mûrutwa **karatati ka 41.**
- b) Beere antû barî na moobatu mwanya mwanya ta: Ndwari, yûûra, ûkîa, wonje, kûûra matû na mangî maingî.
- c) Beere Yiesû n'aareteerwe maamu kana muntû ataaragia kana eegua. Yiesû akûmûriingithia matû na rûrîme n'oorire na aanjîiria kwaria na kwîgua.
- d) Beere Yiesû n'eendaga tûteethia bara barî na moobatu

Ũntũ bwa kũrũtha

- (a) Ngaateethagia bara barĩ na moobatu mwanya mwanya.
- (b) Nkaarombera bara barĩ na moobatu

Macookio ma biũria

Îbuku rĩa mûrutwa **karatati ka 42.**

- (1) Maamu.
- (2) Gũteethia.

C. Gũteethia bara bangĩ

Mworooto

Mũthiani wa kũthoomo gĩkĩ mûrutwa akaũmba:

- a) kũgweta gĩtũmi gĩa gũteethia bara bangĩ
- b) kũgweta njĩra cia gũteethia bara barĩ na thiĩna
- c) kwĩririĩria gũteethia bara bangĩ.

Into bia Kũthooma / Kũthoomithia

- (a) Bibiria
- (b) Mariĩtwa ma mathiĩna mara meendaga ũteethio ta:
kwayua, yũũra, bũũta, ũkĩa, wonje, kũũra meetho, kũũra matũ.

Kũthooma / Kũthoomithia

(i) Kĩĩ muntũ

- (a) Ũria arutwa bagwete itũmi mwanya mwanya bia gũteethia bara bangĩ.
- (b) Beere bagwete njĩra cia gũteethia bara barĩ na thiĩna. Njĩra ta cia:
kũbaira cibitaarĩ, kũbaa irio, kũbamenyeera na kũbaa kĩaaro.

(ii)Kĩĩ Bibiria

- (a) Thooma **Arooma 12:16; Ruka 10:29-37.**
- (b) Reete kĩratati kĩaandĩkĩtwe mariĩtwa ma mathiĩna mwanya mwanya.

(iii) Kwereeca

- (a) Îra arutwa antũ ibeegagua barĩ na mathiĩna mwanya mwanya mĩciĩ, cukuru, wana kinya ntũũrani.
- (b) Beere antũ bara barĩ na thiĩna ibaburĩite gũteethua i bara bangĩ.
- (c) Baũrie bagwete itũmi bia gũteethia bara barĩ na thiĩna.

(d) Îra arutwa bagwete njîra mwanya mwanya cia gûteethia bara barî na thîîna.

(e) Beere tene mûno i kwarî na muntû ûmwe aumîite Njerusaremu athîite Njeriko. Muntû ûyu n'aturirwe n'amba aatigwa amaami mûrwarû njiraani agîtuumaga ta kîûgî.

(f) Beere antû baîri ibaamûkûrûkire agu na bataamûteethia îndî n'ateethirue i muntû aarî ûmwega kuuma Samaria.

(g) Îra arutwa i bwega gûteethia bara bangî.

Ûntû bwa kûrûtha

(i) Ngaateethia bara bangî.

(ii) Nkeerirîîria gûteethia bara bangî.

Ngûgî ya kûruta

Arutwa baandîke mathîîna mara maandîkîitwe kîratatiini

Macookio ma biûria

Îbuku rîa mûrutwa **karatati ka 44**

1. Kûbaira cibitaarî.
2. Kûbaa irio.
3. Kûbaa kîraaro.

(Îtîgîîria îcookio rîonthe kuuma kîrî mûrutwa.)

GÎCUNCÎ GÎA ÎKÛMI: Ntugû ya pentekosti

Mworoto

Mûthiani gwa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta njîra mwanya mwanya cia kwambîiria Yiesû ûtûrooni bwake.
- b) kuuga rûgono rwa rûgendo rwa Emaûsi.
- c) kuuga rûgono rwa cakaayo.
- d) kûgweta kwambîirua kwa Yiesû n'arutwa bake.
- e) kûgweta kwambîirua kwa Yiesû n'antû bara bangî.
- f) kwenda kwambîiria Yiesû.

A. Kûmenya Yiesû Kîrîstû

Mworoto

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta njîra mwanya mwanya cia kûmenya Yiesû.
- b) kwenda kwambîiria Yiesû.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia

- ❖ Bibiria
- ❖ mbica ya Yiesû.

Kûthooma / Kûthoomithia

(i) Kîñ muntû

- (a) Ûria arutwa, "*Mwana wa Ngai eetagwa ata?*"
- (b) Beere bagwete njîra mwanya mwanya cia kûmenya Yiesû.
- (c) Baûrie gîtûmi gîa kûmenya Yiesû.

(ii) Kîñ Bibiria

- (a) Ririkana kûthooma **Arooma 18:35-43; Ruka 18:26-31, 35-39.**
- (b) Kûreeta mbica ya Yiesû.

(iii) Kwereeca

- a) Îra arutwa itûbuîrîite kûmenya Yiesû Kîrîstû bwega n'untû i mwonokia wetû.
- b) Yîesû Kîrîstû i mûcoore weetû na i kîewa kuuma kîrî Ngai.

Ūntŭ bwa kŭrŭtha

- (a) Nkeenda Yiesŭ Kîrîstŭ n'ŭntŭ i mwana wa Ngai.
- (b) Ngacookeria Ngai nkaatho n'ŭntŭ bwa Yiesŭ Kîrîstŭ.
- (c) Ngaateethagia antŭ bara barî na thîina.

Ngŭgî ya kŭruta

Arutwa bacoore na bagemie mbica ya Yiesŭ.

Macookio ma biŭria

Îbuku rîa mŭrutwa **karatati ka 46**

- 1. Ngai
- 2. Ntŭngi
- 3. Kworua
- 4. Njeriko

B. Wîtîgîiria Yiesŭ Kîrîstŭ nkorooni cietŭ

Mworooto

Mŭthiani wa kîthoomo gîkî mŭrutwa akaŭmba:

- a) kuuga gîtŭmi gîa wîtîgîiria Yiesŭ Kîrîstŭ nkorooni yake
- b) kŭgweta nîira mwanya mwanya cia wîtîgîiria Yiesŭ
- c) wîtîgîiria Yiesŭ nkorooni yake.

Into bia Kŭthooma / Kŭthoomithia

- (i) Bibiria.
- (ii) Mbica ya antŭ bagîteethua barî na thîina.

Kŭthooma / Kŭthoomithia

(i) Kîi muntŭ

- (a) Ūria arutwa bagwete mathîina mwanya mwanya mara boonaga.
- (b) Baŭrie bagwete antŭ bara babateethagia mathîinani mao.
- (c) Baŭrie bauge nîira mwanya mwanya ira babateethagia nacio ta: kŭbaa irio, nguo, kwira cibitari.

(ii) Kîi Bibiria

Ririkana:

- (a) Kŭthooma **Ruka 18:35-43**
- (b) Kŭreeta mbica ya antŭ bagîteethua barî na thîina.

(iii) Kwereeca

- (i) Îra arutwa, Yiesû n'aathiire gûntû kwingî agîtûmagîria antû ntheto cia Ngai, kwona aayie, kwîngata irundu bithûûku, na akîreraga bara baarî na yûûra. Antû baingî, ibaamûthingataga na kûmwîtîgia.
- (ii) Kinya ntugû ino kûrî na mathîina maingî mûno ta: ndwari, yûûra, ûkîa. Kwogu twetîgia Yiesû Kîrîstû mathîina mama makaathira.

Ûntû bwa kûrûtha

- a) Ngaateethia na nkamenyeera bara barî na mathîina.
- b) I bwega kwenda Yiesû nkorooni cietû.

Ngûgî ya kûruta

- (a) Îra arutwa bauge na bagwate na kîongo îbuku rîa Njoana 3:16.
"N'ûntû bwa bûra Ngai eendire kîrîndî kîa nthîgûrû n'eeyanire mwana wake wa kîmoomwe, kaingo ûra wonthe akaamwîtîgia ataûra, îndî oone mwoyo wa tene na tene."

Macookio ma biûria

Îbuku rîa mûrutwa **karatati ka 44**

- 1. Irundu
- 2. Ngai
- 3. Yiesû
- 4. Thîina / moobatu
- 5. Ûnene bwa îgûrû.

C. Rûgendo rwa kûthi Emaûsii

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) Kuuga rûgono rwa kûthi Emaûsii.
- b) Kûgweta arutwa bara baathiyaniîtie na Yiesû Emaûsi.
- c) Kwenda kwambiîria Yîesû.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia

- (i) Bibiria
- (ii) Mbica ya Yiesû athiîte Emaûsii.

Kûthooma / Kûthoomithia

(i) Kîi muntû

- (a) Ûria arutwa bauge rûgendo rûra baarobaathi.

(b) Baûrie bagwete antû bara baathiire nabo rûgendoni rûrû.

(ii) Kĩ Bibiria

Ririkana:

(a) Kûthooma **Ruka 24:13-35**.

(b) Kûreeta mbica ya Yiesû athiîte Emaûsi.

(iii) Kwereeca

- a) Îra arutwa itûthiyaga ngendo mwanya mwanya na gûntû mwanya mwanya.
- b) Yiesû agûkua n'aakarire nthikooni ntugû ithatû. Akûriûka n'aagwatire rûgendo rwa kûthi Emaûsii.
- c) Arî njîrani n'agwatagwatire arutwa bake baîrî, ûmwe eetagwa kiriopas.
- d) Nabo baathiîte bakîaragia mantû ma gûkua na kûriûka kwa Yiesû na bataamûmenyaga îndî nyumaani ibaacookire kûmûmenya.

Ûntû bwa kûrûtha

Nkaathingata Yiesû.

Ngûgî ya kûruta

Arutwa bacoore mbica ya Yiesû athiîte Emaûsii

Macookioa ma biûria

Îbuku rîa mûrutwa **karatati ka 50**

- 1. Arutwa
- 2. Baîrî
- 3. Kiriopas
- 4. Emaûsii

D. Yiesû na Cakaayo

Mworoto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- (a) kuuga rûgono rwa cakaayo
- (b) kwenda kûthingata Yiesû.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia

- a) Bibiria.

- b) Mbica ya Yiesû agĩta Cakaayo arĩ mûkûyûni.

Kûthooma / Kûthoomithia

(i) Kĩ muntû

- a) Ûria arutwa bauge wegua baaroobathi rûgendo beethĩra muntû njĩrani,
- b) Baûrie bauge bûra aabeerire na bûra bo baamwĩre kana baamûcookiirie.
- c) Baûire bauge gĩtûmi kĩa muntû ûyu kwĩgua arĩ njĩraani.

(ii) Kĩ Bibiria

(a) Ririkana kûthooma **Ruka 19:1-9.**

(b) Kûreeta mbica ya Yiesû agĩta Cakaayo arĩ mûkûyûni.

(iii) Kwereeca

- a) Îra arutwa Cakaayo aarĩ mûrutithia wa ûgooti na kaĩrĩ aarĩ muntû ûmûkubĩ mûno.
- b) Antû batamwendete n'ûntû n'aabatuunyaga into. Ntugû îmwẽ Yiesû n'aakûrûkĩĩrĩte ntûûrani ya ba Cakaayo. Cakaayo aathi na gûtwã mûkûyû n'ûntû bwa bûra aarĩ ûmûkubĩ kaingo oona Yiesû.
- c) Yiesû agûkinya oogo amwĩta amwĩra, "Cakaayo gûrûka na mpwĩ, îmunthĩ n'wa mwanka ntũike mûgeni waaku." Cakaayo aagûrûka baathi na Yiesû mûciĩ na baarĩa irio, Cakaayo auga agaacookia into bionthe bira aatuunyĩte antû na ateethie bara baarĩ na thĩĩna.

Ûntû bwa kûrûtha

- (a) Ibwega wĩtĩgia Yiesû nkorooni cietû
- (b) Nkaarekagĩra bara bangĩ baambĩtĩria.

Macookio ma biûria

Îbuku rĩa mûrutwa **katatati ka 51**

1. Ûgooti
2. Yiesû
3. Cakaayo
4. Cakaayo
5. Kûrekerã.

E. Arutwa wîtîgîra Yiesû Kîrîstû

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta bûra athingati ba Yiesû beetagwa
- b) kûgweta ntûûra îra Yiesû eethîre piripû
- c) kûgweta gîtûmi gîa wîtîgîra Yiesû
- d) kwenda wîtîgîra Yiesû.

Into bia kûthoomithia / kûthooma

- ❖ Bibiria.
- ❖ Mbica ya arutwa ba Yiesû – îbuku rîa mûrutwa **karatati ka 52**.

Kûthooma / Kûthoomithia

(i) Kîî muntû

- a) Ûria arutwa bagwete bûra athiingati ba Yiesû beetagwa.
- b) Baûrie bauge arutwa ba Yiesû baarî bagana.
- c) Ûria arutwa bagwete gîtûmi gîa wîtîgîra na kûthiingata Yiesû.

(ii) Kîî Bibiria

- (a) Ririkana kûthooma **Njoana 1:43-49; Maariko 8:27-29**
- (b) Mbica ya arutwa ba Yiesû îbukuuni rîa mûrutwa.

(iii) Kwereeca

- a) Îra arutwa tûbuîrîite wîtîgîra Yiesû ta arutwa bake.
- b) Îra arutwa ntûûra îra Yiesû eethîre Piripû yeetagwa
- c) Gariiri.
- d) Îra arutwa kûrî na itûmi biingî bia wîtîgîra na kûthiingata Yiesû.
- e) Yiesû n'eerire Piripû amûthiingate n'we amûthiingata barî na Nathanieri.
- f) Yiesû aarî na arutwa îkûmi na baîrî.
- g) Îra arutwa itûbuîrîite kwîra bara bangî wega bwa Yiesû kaingo na bo bamûthiingata.

Ûntû bwa kûrûtha

- (i) Nkaarutana bara bangî wîtîgîra Yiesû.
- (ii) Nkaathiingata na wîtîgîra Yiesû.

Ngûgî ya kûruta

Arutwa bacoore mbica ya Yiesû na arutwa bake kuuma îbukuni rîaao.

Macookio ma biûrîa

Îbuku rîa mûrutwa **karatati ka 52.**

1. Eriyah
2. Nathanieri
3. Gariiri
4. Akwenda
5. Petûrû.

F. Antû bara bangî wîtîgîra Yiesû Kîrîstû

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta kwambîîrua kwa Yiesû n'antû bara bangî.
- b) kwenda kwambîîria Yiesû.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia

- a) Bibiria
- b) mbica ya arutwa bathingatîite Yiesû.

Kûthooma / Kûthoomithia

(i) Kîî muntû

- (a) Îra arutwa bauge weegua kûrî mûgeni aaya ntûûrani yao.
- (b) Beere bauge bûra antû baamûthagaanire.
- (c) Îra arûtwaga bauge gîtûmi kîa mûgeni ûyu kûûya ntûûrani yao.

(ii) Kîî Bibiria

Ririkana:

- (i) Kûthooma **Njoana 6:1-2, 24.**
- (ii) Kûreeta mbica ya antû bathingatîite Yiesû.

(iii) Kwereeca:

- a) Îra arutwa ageni baingî ibariûngagîra ntûûra mwanya mwanya.
- b) Beere Yiesû akûringa îria rîa Gariiri, (Rîra rîetaga îria rîa Tiberias), antû baingî mûno ibaamûthiingatire.
- c) Beendaga kwona biama bira Yiesû aaringaga, ta kworia aayie.
- d) Yiesû n'eetire antû baingî bamûthiingata.

- e) Antû i baamenyire Yiesû i mwana wa Ngai. Ntugû îmwe Yiesû akûthi abatiga, antû ibatweere matarû baathi bwa Kaperinaumu kûmûceria noogo.
- f) I baathiingataga Yiesû wa naara aathiyaga.

Ûntû bwa kûrûtha:

Nkeenda Yiesû Kîrîstû n'ûntû i mwana wa Ngai. Na nkamûthingataga.

Ngûgî ya kûruta:

Ûria arûtwa baine rwîmbo rwa kûthingata Yîesû.

***“Nkaathingata Yiesû wakwa ntugû cionthe × 2
N'ûntû n'we akambira îgurû kwa Ngai wakwa × 2”***

Macookio ma biûria

Îbuku ria mûrutwa **karatati ka 54.**

1. Tiberiasi.
2. Kaperinaumu.
3. Kworania.
4. Yiesû.
5. Biama.

GÎCUNCÎ GÎA ÎKÛMI NA KÎMWE: Magwega ma ûkîrîstû

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta ngerekano ya magiita mara Ngai aingagia irîkanîro biake
- b) kûgweta itûmi bia gûtuîka eetîgua mûciî, cukuru na ntûûrani.
- c) kûgweta nîjira ira aûmba kûrûngama ûmmanni mûciî, cukuru na ntûûrani
- d) gûkeneera wendo bwa Ngai
- e) gûcookeria Ngai nkaatho n'ûntû bwa kûmwenda
- f) kwîgwatîa Ngai rîonthe
- g) gûtuîka muntû wa ûmma
- h) kûrûngama ûmmanni.

A. Ngerekano ya magiita mara Ngai aingagia irîkanîro biake

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta ngerekano ya magiita mara Ngai aingagia irîkanîro biake ta: rîra tûkûthooma, rîra tûkûrîma, rîra tûkûringa biacara n.m.m.
- b) kûgweta nîjira ira Ngai atuingagîria na cio irîkanîro biake ta, kwegwa biewa, kûgîa na kaana, kûgîa na maketha maingî na kworia mîrimo
- c) kwîgwatîa Ngai rîonthe.

Into bia kûthomithia / kûthooma:

- a) Bibiria
- b) mbica ya mûrutwa akîegwa kîewa cukuru.

Kûthooma / Kûthoomithia:

(i) Kîi muntû:

- (a) Îra arutwa bagwete magiita mwanya mwanya ûtûûrooni bwao.
- (b) Beere bagwete irîkanîro mwanya mwanya bira Ngai aabaingîrie.
- (c) Ûria arutwa bagwete antû bangî bara baiyî baarooingîrua irîkanîro biao i Ngai.

(ii) Kĩ Bibiria:

- a) Ririkana kũthooma **Mathayo 5:33-37; Kĩambĩrĩria 18:1-15; 21:1-8.**
- b) Kũreeta mbica ya mũrutwa akĩegwa kiewa cukuru.

(iii) Kwereeca:

- a) Īra arutwa kũrĩ magiita mara Ngai aingagia irĩĩkanĩro biake.
- b) Īra arutwa Ngai n'aingagia irĩĩkanĩro biake na njĩra mwanya mwanya.
- c) Īra arutwa aciaari ibaingagia irĩĩkanĩro biao kĩrĩ aana.
- d) Beere aciaari barĩ kiao na aana bao.
- e) Īra arutwa Īburaĩmu na mũka waake Saara bataarĩ na kaana.
- f) Beere Ngai n'aingirie kĩrĩkanĩro gĩake kĩrĩ Īburaĩmu na Saara na njĩra ya kũbaneanera Isaka.

Ūntũ bwa kũrũtha:

- a) Nkaiga irĩĩkanĩro biakwa na antũ bara bangĩ.
- b) Ngeetĩgia Ngai n'aigaga irĩĩkanĩro biake na antũ.

Ngũgĩ ya kũruta:

Arutwa bacoore mbica ya mũrutwa akĩegwa kiewa cukuru.

B. Wĩtĩgĩrĩka

Mworooto:

Mũthiani wa kũthoomo gĩkĩ, mũrutwa akaũmba:

- a) kũũga itũmi bia wĩtĩgĩrĩka
- b) gũtuĩka muntũ wa ũmma.

Into bia Kũthooma / Kũthoomithia

(i) Bibiria

(ii) Mbica ĩbukuni rĩa mũrutwa **karatati ka 56.**

Kũthooma / Kũthoomithia

(i) Kĩ muntũ:

- (a) Ūria arutwa bauge kana kũrĩ rĩo baaroorĩĩthia ng'ombe ciao.
- (b) Baũrie kana kũrĩ rĩo baarooandĩkwa kũrĩĩthia.
- (c) Baũrie bauge i mbi n'ũntũ baandĩkĩitwe na bauge bũra beegagua ĩgiita rĩru.

(ii) Kĩ Bibiria:

- a) Ririkana kũthooma (**Njoana 13:20; Ruka 15:11-24**)
- b) Kũthooma na gũcũũba mbica ibukuni rĩa mũrutwa **karatati ka 55**

(iii) Kwereeca:

- a) Īra arutwa rũgono rwa Kĩrema wa Ntamwenda ibukuuni rĩa mwarimũ **karatati ka 56**. Beere ibwega wĩtĩgĩrĩka.
- b) Kaĩrĩ beere rũgono rwa mwana ũra aũrĩte ibukuuni rĩa **Ruka 15:11-24**.
- c) Beere mwana ũyũ arĩ rũgononi rũrũ oonaga taka aũmba kũrũgama wenka atarĩ na ĩthe. Īndĩ rĩa eenyaangiirie into bionthe bira eetwe, nguo ciake ciathira, na aatuĩka nkĩa ya rũũyĩ na mwanki, yũũra rĩa mwataata bwega rĩru oona n'aabĩtirie na aacooka mũciĩ kĩrĩ ĩthe.
- d) Īthe wee n'aamũrekeere na amwĩtĩgĩrĩa gũcooka mũciĩ arĩ na gĩkeno kĩnene mũno. Kwogu, Ngai n'akenaga rĩa twarekera na twetĩgĩrĩa bara bangĩ.

Ũntũ bwa kũrũtha:

- (a) Nkaarekagĩra na gwĩtĩgĩrĩa bara bangĩ.
- (b) Nkarũgama ũmmĩni.

Ngũgĩ ya kũruta:

Īra arutwa bacoore mbica ya muntũ arĩthĩtie arĩ na nguo inthiru na ĩngemie.

Macookio ma biũria

Ībuku rĩa mũrutwa **karatati ka 57**.

- 1. Gwĩtĩgĩrĩa.
- 2. Mariĩtwa ma antũ kuuma kĩrĩ arutwa.

C. Wĩtĩgĩka

Mworooto:

Mũthiani wa kĩthoomo gĩkĩ mũrutwa akaũmba:

- a) kũgweta itũmi bia wĩtĩgĩka
- b) kũgweta bũra muntũ mwĩtĩgua akari
- c) akeenda gũtuĩka mwĩtĩgua.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia:
Bibiria.

Kûthooma / Kûthoomithia

(i) Kî muntû:

- a) Îra arutwa bagwete itûmi bia wîtîgîka.
- b) Baûrie bauge bûra muntû mwîtîgua akari.
- c) Baûrie bauge i mbi n'ûntû beendaga wîtîgua.

(ii) Kî Bibiria:

- (a) Ririkana kûthooma (**Mathayo 21:28-31a**)
- (b) Kûthooma rûgono îbukuuni rîa mûrutwa **karatati ka 56.**

(iii) Kwereeca:

- a) Îra arutwa muntû mwîtîgua n'aigaga wîrane rîonthe. Ngai n'we atûteethagia kwaiga wîrane. Beere rûgono kuuma îbukuuni rîa **Mathayo 21:28 -31a.**
- b) Beere tene i kwarî na muntû ûmwe aarî na aana baîrî eera ûmwe athi mûndaani. Mûthaka ûyu amwîra `àrî ntikwenda" Îndî nyumaani aathi mûndaani.
- c) Kaîrî îthe aathi, kîrî mwana ûra mûniini amwîra wa bûra eerîite ûra mûkûrû na eetîgîria kûthi indî nyumaani, ataathi.
- d) Baûrie n'ûrîku wa babu barî baîrî aarûthire bûra îthe augîite?

Ûntû bwa kûrûtha:

- (a) Ibwega gwîtîgia antû bara bangî.
- (b) Ibwega gûtuîka mwîtîgua.
- (c) Nkaigaga wîrane bwakwa.

Ngûgî ya kûruta:

Îra arutwa baine rwîmbo.

"Îtîgia na wathîke gûtîrî njîra îngî ya gûkena kîrî Yiesû n'wa wîtîgia na kwathîka"

Macookio ma biûria

Îbuku rîa mûrutwa **karatati ka 58.**

1. Arutwa banenkanîre itûmi bia wîtîgia antû: kwa ngerekano: n'ûntû batirongoaga, ikwagîrite na mangî maingî.

D. Ûmma

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kuuga ûmma i mbi
- b) kuuga gîtûmi gîa kûrûngama ûmmmani mûciî, cukuru na ntûûrani
- c) kûgweta njîra cia kwonania ûmma mûciî cukuru na ntûûrani
- d) kûrûngama ûmmmani.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia:

- a) Bibiria.
- b) rûgono rwa kwaria ûmma rwa Kanini rûrî kîratatini.

Kûthooma / Kûthoomithia:

(i) Kîi muntû:

- a) Îra arutwa bagwete ûmma i mbi.
- b) Baûrie bakwîre gîtûmi gîa kûrûngama ûmmmani ûrî mûciî, cukuru kana ntûûrani.
- c) Îra arutwa bagwete njîra cia kûrûngama na ûmma ta: kwaria ûmma, kûnenkenîra into abioya atakuitha, gûcookia matîgari ma mbia monthe aagûra gîntû n.m.m.

(ii) Kîi Bibiria:

Thooma **Aebeco 4:15; Ngûgî 5:1; Kuuma 20:16** rûgono rwa ûmma rûrî kîratatini.

(iii) Kwereeca:

- a) Îra arutwa magwega ma ûmma na njîra cia kûrûngama na ûmma.
- b) Îra arutwa I bwega kwaragia ûmma îgiita rîonthe tûrî mûciî, cukuru na ntûûrani. Beere Ngai n'eedaga twaragia ûmma magiita monthe ta Yiesû.
- c) Beere ti bwega muntû gûkaana rîra aarûtha mabîtia.

Ûntû bwa kûrûtha:

Nkarûngama na ûmma rîonthe, mûciî, cukuru na ntûûrani.

Ngûgî ya kûruta:

Arutwa bandîke rûgono rwa Kanini mabukuni maa.

Macookio ma biûria

Îbuku rîa mûrutwa **karatati ka 59**

1. Gûtûmwa
2. Yiesû

E. Kûrûûngama ûmmaani

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî, mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta itûmi bia kûrûngama ûmmaani
- b) kûgweta njîra ira aûmba kûrûngama na cio ûmmaani
- c) gûtuîka muntû wa ûmma

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia:

- a) Bibiria
- b) Mbica ya mwekûrû akîgaîra aana irio nganaano.

Kûthooma / Kûthoomithia:

(i) Kî muntû:

- a) Ûria arutwa bauge îgiita rîmwe rîra boonire muntû atakûrûtha ûmma.
- b) Baûrie bauge bûra beegiirue.
- c) Baruie bauge îgiita rîmwe rîra boonire muntû abarûthîra ûmma.
- d) Baûrie bauge n'ata beegiirue.

(ii) Kî Bibiria:

- a) Ririkana kûthooma (**Kîambîrîria 37:12-35; 1 Anene 21**)
- b) Gûcûûba mbica ya mwekûrû akîgaîra aana irio nganaano
îbukuuni rîa mûrutwa **karatati ka 60**.

(iii) Kwereeca:

Îra arutwa magiita maingî, antû batiendaga kûrûtha kana kûrûûngama ûmmanni. Na rîra muntû aarega kûrûtha ûmma n'atûmaga bara bangî beegua bûthûûku.

Kwogu, I tûbatîirue tûrûthagîra bara bangî bûra twenda wana tiû tûrûthîrwa. Kûrûtha ûgu tûkîganaanagia antû bonthe i kûrûngama ûmmanni. Na muntû ûra arûngami ûmmanni atîibendagîira, atiiyaga, atirûaga, na atirongoaga.

Îra arutwa rûgono rwa Njosebu. Îbuukuni rîa **Kîambîrîria 37:12-35**.

Beere aruagina ba Njosebu ibamûthûûrîre na bamwendia kîrî antû ageni kuuma Miisiri. Kwogu batamûrûthîra ûmma.

Kwogu ibwega kûrûthaga ûmma.

Ûntû bwa kûrûtha:

- a) Nkagananagia antû bonthe bûmwe.
- b) Nkaarûngama ûmmanni rîonthe.

Ngûgî ya kûruta:

Îra arutwa bauge îromba rîrî:

“Ngai, ingûgûcookeria nkaatho n’ûntû bwa antû bara tûrî nabo.

Mwathani nteethia kûrûngama ûmmanni na bo. Aameni!”

Macookio ma biûria

Îbuku rîa mûrutwa **karatati ka 61**

1. Ûmmaani.

2. Arutwa bauge îromba îbukuni rîa mûrutwa karatati ka 61.

GÎCUNCÎ GÎA ÎKÛMI NA BIÎRÎ: Ûrutwa

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta nîira cia gûteethia bara barî na moobatu.
- b) kûûga rûgono rwa Îrisha na mwekûrû gîtonga kûûma nthî ya Suneemu
- c) kûgweta bûra Akîristû ba karaaya baagaanaga into biao
- d) kûgweta bûra into biagaanagwa karaaya
- e) kûgweta ikundi bia kûmenyeera bara barî na moobatu
- f) kûringithanua na bara barî na mathîina
- g) gûkeneera ngûgî cia ikundi bia kûmenyeera bara barî na thîina
- h) kûgîa wîru bwa kûgaana into biake na bara bangî.

A. Kûringithua i thîina cia bara barî na moobatu

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî, mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta nîira cia gûteethia bara barî na moobatu
- b) kûringithanua na bara barî na mathîina.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia:

- a) Bibiria.
- b) Mbica ya muntû arî na thîina akîroomba ûteethio.

Kûthooma / Kûthoomithia

(i) Kîi muntû:

- (a) Ûria arutwa bagwete moobatu mwanya mwanya ntûûrani ciao.
- (b) Baûrie bauge bûra baûmbaga gûteethia antû baba.

(ii) Kîi Bibiria:

- a) Ririkana kûthooma **Mathayo 25:40**
- b) Kûreeta mbica ya muntû arî na thîina akîroomba ûteethio.

(iii) Kwereeca:

- a) Îra arutwa atî, kûrî na antû baingî bara barî na moobatu mwanya mwanya ntûûrani cietû.
- b) Beere rûgono rwa Karigû **îbukuuni rîa mûrutwa karatati ka 62.**

- c) Beere ibwega gûteethia bara barî na moobatu na nîra ya kûbarûmia irio, nguo na ûtûûro. I bwega kinya gûteethia bionje na ntindiri. Ngai n'akenaga rîra twarekera na twetîgîria bara bangî.

Ûntû bwa kûrûtha:

Nkeendaga bara bangî na kûbateethia.

Ngûgî ya kûruta:

Ûria arutwa baandîke mariîtwa ma antû bara barekerete na beetîgîrîtie.

Macookio ma biûria

Îbuku rîa mûrutwa **karatati ka 63.**

1. I nkamwaa.
2. Gûteethia
3. Kûbaa nguo, kûbabûûrîra nguo. Îtîgîria ûteethio kuuma kîrî arutwa.
4. N'ûntû n'aarî na thîina.
5. Ngai.

B. Mwekûrû gîtonga kuuma Suneemu

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kuuga rûgono rwa mwekûrû gîtonga na Îrisha
- b) kûgweta nthî îra mwekûrû ûyu aumîite
- c) kûgîa wîru bwa kûgaana into biake na bara bangî.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia:

1. Bibiria
2. Kîrati kîandîkîitwe into bira biûmba kûgaanwa na bara bangî ta: irio, mbeca, nguo, mabuku, tûramû, mbuuti(raba).

Kûthooma / Kûthoomithia

(i) Kîi muntû:

- (a) Îra arutwa bagwete itonga bia ntûûra yao.
- (b) Beere bauge ngûgî cia itonga ntûûrani yao.

- (c) Îra arutwa bagwete into mwanya mwanya bira biûmba kûgaanwa na bara bangî.
- (d) Beere bauge gîtûmi gîa kûgaana into na antû bara bangî.

(ii) Kî Bibiria:

- a) Thooma **2 Anene 4:8-17**
- b) Ririkana kîratati kîra kîandîkîitwe into bira biûmba kûgaanwa na bara bangî.

(iii) Kwereeca:

- (a) Îra arutwa Ngai n'athaarimîite antû na ûtonga mwanya mwanya.
- (b) Beere kûrî bamwe barî na mbeca inyingî mûno, mbûri, ng'ombe wana into bingî ta irio, nguo.
- (c) Beere kinya bo, Ngai n'abathaarimîite na ûtonga ta mabuku, tûramû na mbuuti/raba.
- (d) îra arutwa itûbuîrîite kûgaana ûtonga bwetû na bara barî na thîina.
- (e) Beere mwekûrû ûmwe aarî gîtonga ntûûrani ya Suneemu n'aagaanire ûtonga bwake na muntû wa Ngai eetagwa Îrisha na Ngai abathaarima na kaana ga kaîyî.

Ûntû bwa kûrûtha:

Arutwa baandîke into bira baûmba kûgaana kuuma kîratatini kîambîtwe.

Macookio ma biûra

Îbuku rîa mûrutwa **karatati ka 65**

- 1. Suneemu
- 2. Ûgeni
- 3. Irio
- 4. Kaîyî
- 5. Gîtonga

C. Bûra eetîgîri ba mbere baagaanaga into biao

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kuuga eetîgîri ba mbere i baaû.
- b) kûgweta into bithatû bira eetîgîri ba mbere baagaanaga.
- c) kûgweta gîtûmi gîa kûgaana into bietû.
- d) gûkeneera wendo bwa Ngai.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia

- a) Bibiria
- b) Mbica ya into bira biagaanagwa n'eeŋîrî ba mbere ta mîthemba ya irio, nguo kana mbece na bingî bira birî kitatatini.

Kûthooma / Kûthoomithia

(i) Kî muntû:

- a) Îra arutwa bagwete into bira boonaga bikîgaanwa mûciî, cukuru na ntûûrani.
- b) Baûrie bauge gîtûmi gîa kûgaana into mûciî, cukuru na ntûûrani.

(ii) Kî Bibiria:

(a) Thooma Ngûgî 4:32-37

- (b) Mbica ya into bira eeŋîrî ba mbere baagaanaaga birî kîratatini.

(iii) Kwereeca:

- (a) Îra arutwa kûrî na into biingî bira tûûmba kûgaana na bara bangî.
- (b) Beere tûgaanaga into n'ûntû bwa gûteetheeria kûthiria thîina.
- (c) Îra arutwa eeŋîrî ba mbere na Akîristû ba mbere i beendeene mûno.
- (d) Beerece ûbeere eeŋîrî baba ibaagaana into biao ta nguo, irio, na mbia.
- (e) Îra arutwa antû bara baarî na into ibeendiirie na baagaana mbia na bara bataarî na gîntû.
- (f) Beere Ngai n'akenaga rîra twagaana into bietû na bara bangî.

Ûntû bwa kûrûtha:

- (i) Nkaagaana into biakwa na bara barî na thîina.
- (ii) Nkaamenyeera bara barî na thîina.
- (iii) Nkaarombera bara barî na thîina na nkeneere wendo bwa Ngai n'ûntû bwao.

Ngûgî ya kûruta:

Arutwa baandike into bira eeŋîrî ba mbere baagaanaaga.

Macookio ma biûria

Îbuku rîa mûrutwa **karatati ka 66.**

- 1. antû
- 2. i bendeete.

3. tûteethia
4. kûrombera
5. Ngai.

D. Bûra antû ba tene baagaanaga into biao

Mworoto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta gîtûmi gîa kûgaana into biake
- b) kûgweta njîra mwanya mwanya cia kûgaana into cia antû ba karaaya
- c) kûgîa wîru bwa kûgaana into na bara bangî.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia:

- a) Mbica ya antû bakîruta ngûgî barî amwe.
- b) Îbuku rîa mûrutwa **karatati ka 68**.
- c) Bibiria.

Kûthoomithia / kûthooma:

(i) Kîi muntû:

- a) Îra arutwa bagwete gîtûmi gîa kûgaana into na bara bangî.
- b) Beere bagwete njîra mwanya mwanya cia kûgaana into cia antû ba karaaya tene ta: kûgwatana ûgeni, kûrûmania biakûrîa, kûrûmania ûraaro, kûruta ngûgî amwe na kûgaana into.

(ii) Kîi Bibiria:

(a) Thooma **Ngûgî 4:32-37**

(b) Reete mbica ya antû bakîruta ngûgî barî amwe.

(iii) Kwereeca:

- a) Îra arutwa kûrî na itûmi biingî bia kûgaana into bietû.
- b) Beere njîra mwanya mwanya nitûmagîrwa kûgaana into ntugû ino wana kinya tene.
- c) Îra arutwa antû ba tene baatûûraga beendeene ta muntû na mûruagina kana muntû na mwaragina.
- d) Îra arutwa antû ba tene ibaagaanaga into biao n njîra mwanya mwanya ta kûgwatana ûgeni, kûrûmania biakûrîa na ûraaro na kûrutanîra ngûgî barî amwe.

- e) Îra arutwa Ngai eendaga tûkarania na tûgaanaga into bietû na bara batarî na bio.

Ûntû bwa kûrûtha:

- a) Nkaagaana bira ndî na bio na bara bangî.
- b) Nkemenyeria kûrûtha mawega kuumania na antû ba tene.
- c) Nkaromba Ngai aanteethie kûgaana bira ndî na bio na bara bangî.

Ngûgî ya kûruta:

Arutwa bacoore mbica ya antû bakîruta ngûgî barî amwe.

E. Wîra ya ikundi bia wîpeeyana

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta ikundi mwanya mwanya bia wîpeeyana
- b) kûgweta ngûgî ya ikundi bia wîpeeyana
- c) gûkeneera ngûgî cia ikundi bia wîpeeyana.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia:

- a) Ikundi mwanya mwanya bia wîpeeyana biandîkîitwe kîratatini.
- b) Bibiria.

Kûthooma / Kûthoomithia

(i) Kîi muntû:

- a) Îra arutwa bagwete antû bara baiyî beepeyanîite kûrutîra antû ngûgî ta: baatîrî, sîsîsta, mburatha, na ngûgî ira barutaga.
- b) Ûria arutwa bagwete ikundi bia wîpeeyana.
- c) Beere bagwete ngûgî mwanya mwanya cia ikundi bia wîpeeyana.

(ii) Kîi Bibiria:

- a) Thooma **Mathayo 25:40**
- b) Mariîtwa ma ikundi bia wîpeeyana maandîkîitwe kîratatini.

(iii) Kwereeca

- a) Îra arutwa kûrî na antû beepeeyanaga gûteethia antû bara barî na thîina.
- b) Beere antû baba i ta babaatîri, masisista, na mamburatha.

- c) Îra arutwa tatiga antû, kûrî na ikundi mwanya mwanya bira birutaga ngûgî ya wîpeeyana.
- d) Beerece ûbeere ikundi bibi i ta: makanica, Mûtharaba û mutune. Plan Kenya, CCF, CFCA, NCCK na CBO.

Ûntû bwa kûrûtha:

- a) Ngateethia bara barî na thîina ngeekîra bara bangî wîru bwa gûteethia bara barî na thîina.
- b) Nkaarombera bara barutaga ngûgî cia wîpeeyana.

Ngûgî ya kûruta:

Arutwa baandîke mariîtwa ma ikundi bia wîpeeyana mabukuni maa.

Macookio ma biûria

Îbuku rîa mûrutwa **karatati ka 69**

- 1. Îtîgîiria îcookio kuuma kîrî mûrutwa.
- 2. Bara barî na thîina.
- 3. Makanica, Plan Kenya, CCF, CFCA, NCCK, CBO, Mutharaba û mûtune.

GÎCUNCÎ GÎA ÎKÛMI NA BITHATÛ: Thigûnkû ya gûkua na kûriûka kwa Yiesû

A. Ûmenyeeri bwa Yiesû kîrî bara barî na ûbatu

Mworoto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta bûra Yiesû aateethiirie; muntû aarî ntûngi, antû bara baagwetwe i mûtigiri, kaarî ka njairû na mûka ntigwa kuuma naini
- b) kûgweta njîra mwanya mwanya cia kûmenyeera bara bangî
- c) kûgîa wîru bwa kûmenyeera bara bangî
- d) kûmenyeera bara bangî.

i) Muntû waarî ntûngi

Mworoto:

Mûthiani gwa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta antû bara ntûngi ntûûrani yao
- b) kuuga rûgono rwa Yiesû akîoria muntû aarî ntûngi
- c) kwenda gûteethia bara barî na ûbatu.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia:

- a) Bibiria
- b) Mbica ya muntû ntûngi

Kûthooma / Kûthoomithia:

(i) Kîi muntû:

- a) Ûria arutwa bagwete antû bara ntûngi ntûûrani yao.
- b) Beere bauge bûra antû baba barûthaga rîra bakwenda kûthi kana kûrûtha ûntû bûngî.

(ii) Kîi Bibiria:

- a) Ririkana kûthooma **Maariko 10:46-52.**
- b) Kûreeta mbica ya muntû ntûngi.

(iii) Kwereeca:

- a) Îra arutwa kûrî na antû baingî mûno ntûngi ntûûraani cietû.
- b) Beere Ngai ne'endaga tûmenyeera bara barî na ûbatu.

- c) Beere Yiesû n'aamenyagîira bara baarî na moobatu mwanya mwanya. Ntugû îmwê Yiesû na arutwa bake baakinya Njeeriko. Baumîite gûku Njeeriko na kîrîndî gîa antû kiingî, ikwarî na ntûngi yeetagwa Baritimayo wa Timayo. Ntûngi înu yakari rûteere rwa njîra îkîrombaga antû ûteethio. Îkwîgua i Yiesû wa kuuma Nasareethi aakûrûkîite, yaanjîiria kûmwîta na inya îkiugaga, "Yiesû, mwana wa mûciî wa Ndaundi, mbîgua kîao," rîra antû bamûkanagia, Yiesû aarûngama. Auga, "Mwîteeni aaye aaga." Antû beeta ntûngi înu bamîira, "Ûkîira ûkeneete, Yiesû nagûgwîta." Ntûngi înu yagera kabuuti gaake naara. Yathûngûtha yarûngama na mpwî yathi kîrî Yiesû.
- d) Beere itûganeene twithe mbere ya Ngai, kwogu itûbatîirue kwenda antû bonthe bûmwê.

Ûntû bwa kûrûtha:

- (a) Ngacookeria Ngai nkaatho n'ûntû bwa meetho makwa.
 (b) Ngaateethia antû bara batarî meetho.

Ngûgî ya kûruta:

Îra arutwa bauge îromba rîrî,
 "Ngai, ingûgûcookeria nkaatho n'ûntû bwa antû bara tûrî nabo.
 Mwathani nteethia kûrûngama ûmmâni nabo. Aameni!"

Macookio ma biûria

Îbuku ria mûrutwa **karatati ka 70**

1. Ûmmaani.
2. Arutwa bauge îromba îbukuni rîao karatati ka 70.

ii) Antû îkûmi bara baarî na mûtigiri

Mworoto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta bûra Yiesû aateethiirie antû îkûmi bara baarî na mûtigiri
- b) kûgîa na wîru bwa gûteethia bara bangî.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia

- a) Bibiria
- b) Rûgono rwa antû îkûmi bara baarî na mûtigiri rwandîkîitwe kîratatini.

Kûthooma / Kûthoomithia

(i) Kĩ muntû:

- a) Ûria arutwa bagwete mîrimo mwanya mwanya îra baiyî ta: mareeria, taiboindi, kîthûûkû, mûcanduku, kîbîndûbîndû, ûkimwi.
- b) Ûria arutwa bagwete bûra babuîrîite gûteethia antû bara barî na mîrimo mwanya mwanya.

(ii) Kĩ Bibiria:

Thooma Ruka 17:12-19

Reete rûgono rwa antû îkûmi bara baarî na mûtigiri rûrî kîratatini.

(iii) Kwereeca:

- a) Îra arutwa kûrî mîrimo mwanya mwanya ta:
- b) Mareeria, kîbîndûbîndû, taiboindi na ûkimwi.
- c) Baririkanie mûrimo wa ûkimwi ûtirî ndaawa na kwogu ibabuîrîite kwîmenyeera.
- d) Îra arutwa antû bara barî na mîrimo ibeegagua bakîenda ûteethio bwetû.
- e) Beere kûrî mûrimo wîtagwa mûtigiri na antû bara bagwatagwa i mûrimo ûyu boonaga thîina mûno. Kagiita ga tene, antû bara baarî na mûtigiri baigagwa baantû aago mwanya gataaria na antû bara bangî.
- f) Îra arutwa tene antû bara baarî na mûtigiri beekagîrwa nkima gîcereeni na bakanenkeerua na kamûtî karî mpanga.
- g) Beere ntugû îmwê antû îkûmi ba mûtigiri i baathiire kîrî Yiesû abooria.
- h) Beerece ûbeere antû babu bakworua ibaathiire bonthe îndî ûmwê n'we aacookire kîrî Yiesû gûcookia nkaatho.
- i) Bamenyithie Ngai n'eendaga tûteethia antû bara baayie.

Ûntû bwa kûrûtha:

- a) Nkaamenyagîra antû bara baayie.
- b) Nkaarombagîra bara baayie.
- c) Ngacookeria Ngai nkaatho n'ûntû bwa kûûmenyeera

Ngûgî ya kûruta:

Arutwa baandike rûgono rwa antû bara baarî na mûtigiri.

Macookio ma biûria

Îbuku rîa mûrutwa **karatati ka 74**

1. Îkumi
2. Ûmwe

iii) Kaarî ka Njairû

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kuuga rûgono rwa Yiesû akîoria kaarî ka Njairû
- b) kwîgua wîru bwa kûmenyeera bara bangî.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia:

- a) Bibiria
- b) Mbica ya Yiesû akîriûkia kaarî ka Njairû.

Kûthoomithia / kûthooma:

(i) Kîi muntû:

- a) Ûria arutwa bauge kana baroona muntû ûmûkuû.
- b) Beere bauge bûra boonire antû bao bakîîgua.
- c) Baûrie n'ata bakûthûgaania antû bao bakîîgua bakîîya kwîgua mûntû wao akûriuka îgiita rîru baarîraga.

(ii) Kîi Bibiria:

- (a) Ririkana kûthooma **Ruka 8:40-56**.
- (b) Kûreeta mbica ya Yiesû akîriukia kaarî ka Njairû.

(iii) Kwereeca:

- a) Îra arutwa antû ibeegagua naaî mûno rîra muntû wao aakua. Baingî mûno ibarîraga mûno n'ûntû bwa gûtigwa i mwendwa wao.
- b) Beere rûgono rwa Yiesû akîriukia kaarî ka Njairû kuuma îbukuuni rîa Ruka 8:40-56, beere mûtongoria ûmwe wa Sinagoogi eetagwa Njairû eegwîthiirie nthî magûrûni ma Yiesû n'ûntû n'eegagua bûthûûku mûno mûno n'ûntû bwa kaarî gaake kara kaarî akubî gûkua, na ataarî na kangî.
- c) Rîra Yiesû aathûngîire nyomba ya Njairû barî na Petûrû Njoana, Njakubu na aciaari ba kaana gaku. Na Yiesû aagwata kaarî gaku

njara na akeera, “Ūkĩira,” na gaũkĩira nthũti aciaari baako baarigara.

- d) Īndĩ Yiesũ abakaania abeera batikeere muntũ mantũ mamu. Gũku kwonania Yiesũ arĩ na inya ya gũciinda gĩkuũ.

Ngũgĩ ya kũruta:

Īra arutwa baine rwĩmbo rũrũ “Yiesũ eeragwa n’ũmwega n’ũntũ mbi, n’aariũkiirie antũ bathatũ ũmwe eetagwa Racaarũ, na kaari ka Njairu, na kaĩyĩ ka mũciĩ wa Naini, ka mwekũrũ aarĩ ntigwa.

Macookio ma biũria

Ībuku rĩa mũrutwa **karatati ka 74**

1. Njairũ
2. Yiesũ

iv) Mũka ntigwa kuuma Naini

Mworoto:

Mũthiani wa kĩthoomo gĩkĩ mũrutwa akaũmba:

- a) kũgweta njĩra mwanya mwanya cia gũteethia bara bangĩ
- b) kũgweta bũra Yiesũ aateethiirie mũka ntigwa kuuma Naini
- c) kwenda gũteethia bara bangĩ.

Into bia Kũthooma / Kũthoomithia:

- a) Bibiria.
- b) Rũgono rwa mũka ntigwa kuuma Naini rũrĩ kĩratatini.

Kũthooma / Kũthoomithia

(i) Kĩĩ muntũ:

- a) Ūria arutwa bagwete mathĩĩna mwanya mwanya ma mũciĩ, cukuru na ntũũrani.
- b) Ūria arutwa bagwete bũra boonaga antũ bara barĩ na mathĩĩna bagĩteethua.
- c) Beere bagwete njĩra mwanya mwanya cia gũteethia bara barĩ na mathĩĩna.

(ii) Kĩĩ Bibiria:

Thooma **Ruka 7:11-15**

Reete rũgono rwa mũka ntigwa kuuma Naini rũrĩ kĩratatini.

(iii) Kwereeca:

- a) Îra arutwa antû baingî ibeegagua barî na mathîina mwanya mwanya.
- b) Beere kûrî na njîra inyingî cia gûteethia bara barî na mathîina.
- c) Îra arutwa rûgono rwa mûka ntigwa kuuma Naini.
- d) Beerece mûka ntigwa n'ûra mwene aakwiire.
- e) Îra arutwa îgiita rîmwe Yiesû akûrûkîrîite ntûura yeetagwa Naini, n'aariûkiirie mwana wa ntigwa îmwe aakuîte.
- f) Beere Yiesû arî na inya ya kûriûkia akuû.

Ûntû bwa kûrûtha:

- (a) Nkamenyeera bara bangî na kûbarombera
- (b) Ngacookeria Ngai nkaatho n'ûntû bwa inya ya Yiesû.

Ngûgî ya kûruta:

Arutwa baandîke rûgono rwa mûka ntigwa wa kuuma Naini.

Macookio ma biûria

Îbuku rîa mûrutwa **karatati ka 76**

- 1. Naini
- 2. Ûmwe / kamwe

B. Wîru bwa kûmenyeera bara bangî:

Mworoto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- a) kûgweta njîra mwanya mwanya cia kûmenyeera bara bangî
- b) kûgîa na wîru bwa kûmenyeera bara bangî.

Into bia Kûthooma / Kûthoomithia:

- a) Bibiria
- b) Mbica ya muntû agîgeethua.

Kûthooma / Kûthoomithia:

(i) Kî muntû:

Îra arutwa thîina mwanya mwanya ira antû beegagua barî na cio. Baûrie bauge bûra thîina inu ciûmba kûthirua.

(ii) Kĩ Bibiria:

Ririkana: kũthooma **Ngũgĩ 3:1-6**.

Kũreeta mbica ya muntũ agĩteethua.

(iii) Kwereeca:

- a) Īra arutwa, kũrĩ na thĩĩna mwanya mwanya ira antũ beegagua barĩ na cio. Thĩĩna ta: ndwari, yũũra, ũkĩa, gũkũĩrwa, kwaga biici, kũmenwa, na mangĩ maingĩ.
- b) Kwogu itũbatĩĩrue gũteethia antũ bara bakwenda ũteethio ta nkĩa, aayie, na bara bakũrũ.
- c) Beere rũgono ĩbukuni rĩa (Ngũgĩ cia Atũmwa 3:1-6)
- d) Beere Petũrũ na Njoana baarĩ athiingati ba Yiesũ.
- e) I booriirie muntũ aarĩ kĩonje.
- f) Baamũrombeere rĩĩtwaani rĩa Yiesũ anjĩĩria kũthi
- g) Kwogu Ngai n'eedaga tũmenyeera bara bangĩ.

Ũntũ bwa kũrũtha:

- a) Nkamenyeera bara bangĩ.
- b) Nkaarombagĩra bara barĩ na ũbatu.

Ngũgĩ ya kũruta:

Īra arutwa baine rwĩmbo rũrũ:

“Petũrũ na Njoana bakĩthĩ kũromba, kĩonje gĩakari mũrangooni kĩabaromba mbecha petũrũ agĩcookia rĩĩatwani rĩa Yiesũ fetha gũtirĩ na thaabu gũtirĩ, ĩ rĩĩtwa rĩa Yiesũ rĩoranagia. Na Petũrũ arĩgweta rĩkĩoria kĩonje rĩĩtwaani rĩa Yiesũ ũkĩĩra.”

Macookio ma biũria

Ībukuni rĩa mũrutwa **karatati ka 77**

- 1. Aayie, nkĩa, ntigwa, bara barĩ na yũũra, ntindiri, ĩtĩgĩĩria macookio kuuma kĩrĩ arutwa kũringana na thĩĩna mwanya mwanya.
- 2. Njoana.